

F7 5.2

TK

MUISTIO

TILASTOKESKUS (Tilastollinen päätoimisto)

Tekijä
Rahoitustilastojaosto

Pvm
7. 4. 1971

1971^{No} : 9

MUISTIO

RAHOITUSTILASTOJEN KEHITTÄMISESTÄ

TILASTOKESKUKSEN YLIJOHTAJALLE

Tilastollinen neuvottelukunta asetti 27.3.1969 rahoitustilastojaoston laatimaan suunnitelmaa maamme rahoitustilastojen kehittämiseksi. Jaoston puheenjohtajaksi kutsuttiin professori Jouko Paunio, ensimmäiseksi varapuheenjohtajaksi valt.tri Markku Puntila Suomen Pankista ja toiseksi varapuheenjohtajaksi valt.lis. Pertti Marjomaa Tilastollisesta päätoimistosta. Professori Paunion ollessa ulkomaanmatkan ja virkatehtävien vuoksi estyneenä toimimaan puheenjohtajana on jaoston puheenjohtajana 3.6.1969 lähtien toiminut valt.tri Puntila. Jaoston jäseninä ovat toimineet osastopäällikkö Eero Heikkonen Tilastokeskuksesta (Tilastollinen päätoimisto), osastopäällikkö Kimmo Kara Kansallis-Osake-Pankista, Osuuspankkien Keskusliitosta osastopäällikkö Tapani Kauppinen 27.3.1969 - 4.2.1970 ja ekonomi Sakari Vironen 11.2.1970 lähtien, pankinjohtaja Rolf Kullberg Pohjoismaiden Yhdyspankista, osastopäällikkö Unto Luukko Suomen Säästöpankkiliitosta, Pankkitarkastusvirastosta pankkitarkastaja Aulis Penttilä 27.3.1969 - 31.12.1969 ja pankkiylitarkastaja Lars Wahlman 26.8.1970 lähtien, osastopäällikkö Erkki Pesonen sosiaali- ja terveysministeriöstä, tutkimussihteeri Kai Ramstedt Valtiokonttorista, fil.tri Ahti M. Salonen Tilastollisen neuvottelukunnan edustajana sekä osastopäällikkö Aimo Uotila Postipankista. Apulaisosastopäällikkö Heikki Koskela tuli 3.6.1969 lähtien jaoston jäseneksi Teollisuusliiton edustajana. Jaoston sihteereinä ovat toimineet valt.kand. Ilkka Hyppönen, valt.kand. Seppo Leppänen ja aktuaari Leo Vartiainen sekä 28.1.1970 lähtien valt.kand. Arto Ojala.

Tilastotoimen uudelleenorganisoinnin yhteydessä rahoitustilastojaosto lakkasi virallisesti toimimasta 28.2.1971. Jaosto on kuitenkin saattanut Tilastokeskuksen epävirallisena asiantuntijaryhmänä työnsä päätökseen ja luovuttaa sen tuloksena Tilastokeskuksen ylijohtajalle laatimansa muistion maamme rahoitustilastojen kehittämisestä.

Helsingissä, huhtikuun 7 päivänä 1971

Jouko Paunio

Markku Puntila

Pertti Marjomaa

Eero Heikkonen

Kimmo Kara

Heikki Koskela

Rolf Kullberg

Unto Luukko

Erkki Pesonen

Kai Ramstedt

Ahti M. Salonen

Aimo Uotila

Lars Wahlman

Sakari Vironen

Ilkka Hyppönen

Seppo Leppänen

Arto Ojala

Leo Vartiainen

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
KIRJE TILASTOKESKUKSEN YLIJOHTAJALLE	I
SISÄLLYSLUETTELO	III
I JOHDANTO	1
I 1. Rahoitustilastojen tarve	1
I 2. Rahoitustilastojen nykytila	7
II RAHOITUSTILASTOT	9
II 1. Rahoitustilinpito	9
II 2. Vaadetilastot	12
II 3. Tilinpäätöstilastot	13
III RAHOITUSTILASTOJEN PERUSLUOKITUKSET JA ARVOSTUKSET	16
III 1. Talousyksiköiden luokitukset	17
III 2. Rahoitusvaateiden luokitukset	20
III 3. Rahoitusvaateiden arvostus	23
IV SUOSITUS RAHOITUSTILASTOIKSI	25
IV 1. Rahoitustilinpito	25
IV 2. Vaadetilastot	30
IV 21. Talletustilastot	31
IV 22. Luottotilastot	36
IV 23. Arvopaperitilastot	41
IV 231. Obligaatiotilastot	41
IV 232. Osake- ja osuustilastot	46
IV 233. Pörssitilastot	49
IV 24. Osamaksu- ja muun luottokaupan rahoitus- tilastot	51
IV 3. Tilinpäätöstilastot	53
IV 31. Rahoituslaitostilastot	54
IV 32. Yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen tilinpäätöstilastot	57

IV 33. Julkisyhteisöjen tilinpäätöstilastot	60
IV 34. Kotitaloustiedustelu	61
IV 35. Maksutase	63
V RAHOITUSTILASTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMISESTA	65
V 1. Toteuttamisaikataulusta	65
V 11. Rahoitustilinpito	66
V 12. Vaadetilastot	67
V 13. Tilinpäätöstilastot	73
V 2. Rahoitustilastojen laadintamenetelmiin ja julkaisemiseen liittyviä kysymyksiä	73

LIITTEET

Liite	1	RAHOITUSTILASTOJEN LUOKITUKSET
	1 A	Institutionaalinen sektoriluokitus
	1 B	Institutionaalinen toimialaluokitus
	1 C	Alueellisten rahoitustilastojen luokitusperusteet
	1 D	Rahoitustilinpidon vaadeluokitus
Liite	2	TILASTOTAULUT

I JOHDANTO

Rahoitustilastoja ovat sellaiset yhteiskuntatilastot, joiden avulla tarkastellaan ensi sijassa eri talousyksiköiden rahoitustoimintaa. Rahoitustilastojen ja muiden yhteiskuntatilastojen välille ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista vetää tiukkaa rajaa eikä käsitellä rahoitustilastoja muista tilastoista erillisinä kokonaisuuksina, koska koordinoimattomuus muiden tilastojen suhteen aiheuttaa tilastojen tehokkaalle ja tarkoituksenmukaiselle tuotannolle ja käytölle vaikeuksia. Tämän vuoksi rahoitustilastoiksi luetaan tässä muistiossa osittain sellaisiakin tilastoja, joissa kuvataan myös ns. reaalityaloudellisia ilmiöitä.

Rahoitustilastojen puitteissa kuvataan sekä rahoitusvarantoja että rahoitusvirtoja. Edellisessä tapauksessa selvitetään rahoitusvaateiden jakautuma tietyllä hetkellä ja rahoitusvirtojen avulla tarkastellaan vaateiden muutoksia määrätyn laskenta-ajanjakson kuluessa.

I 1. Rahoitustilastojen tarve

Talospoliittisessa päätöksenteossa ja taloudellisessa analyysissä on viime aikoina rahoitusmuuttujien asema tullut entistä keskeisemmäksi. Erääksi tärkeäksi kysymykseksi tällä alalla on muodostunut rahoitus- ja reaalitymuuttujien välisten vaikutussuhteiden kartoittaminen, joka puolestaan edellyttää ennen kaikkea yksityiskohtaista empiiristä analyysiä ja selvitystyötä. Tutkimus- ja selvitystyö on taas lisännyt voimakkaasti rahoitustilastojen tarvetta, koska empiirisen tarkastelun edellytyksiä voidaan oleellisesti parantaa

yksityiskohtaisten ja luotettavien sekä keskenään vertailukelpoisten tilastojen avulla.

Rahoitustilastotarpeen kartoituksessa lähtökohdaksi voidaan ottaa julkisen vallan talouspolitiikan harjoittamisessa tarvittavat tiedot. Talouspolitiikan hoidon vaatima rahoitustietojen tarve on nimittäin niin monipuolista, että sitä tyydytettäessä pystytään tyydyttämään pitkälti myös muiden käyttäjäryhmien tietotarve. On myös muistettava, ettei talouspolitiikan eri osa-alueiden rahoitustilastoihin kohdistamaa tarvetta voi aina erottaa toisistaan, vaan tietotarpeet menevät osittain päällekkäin. Saman tietoaineiston avulla saatetaan tyydyttää useita talouspolitiikan käyttötarpeita.

Kasvu- ja rakennepolitiikkaa varten tulisi laatia tilastoja, joiden avulla voidaan selvittää rahoitusmarkkinoiden kokonaisrakenne ja sen muutokset. Tämä päämäärä edellyttää, paitsi rahoitusmarkkinoiden kuvauksen ja reaalityö-
dellisen kuvauksen yhteenkytkemistä, myös tilastoja rahoitusvarannoista ja niiden kehityksestä. Kasvu- ja rakennemuutoksiin tähtäävän politiikan perustaksi tulisi rahoitustilastojen kuvata esimerkiksi sitä, miten talouselämän eri sektoreiden positiiviset säästöjen ja reaalityö-
omamuodostuksen erotukset eli rahoitusyli jäämät sijoitetaan ja mitä lähteitä käytetään vastaavasti sen reaalityö-
omamuodostusosuuden rahoitukseen, joka ylittää sektoreiden omat säästöt.

Suhdanteiden tasaamiseen tähtäävän politiikan tueksi tarvitaan kokonaiskuvauksen lisäksi myös tilastoja, joiden avulla voidaan nopeasti todeta rahoitusmarkkinoilla tapahtuneet oleelliset muutokset. Tämä päämäärä edellyttää nopeita ja lyhyin aikavälein laadittavia tilastoja, lähinnä kuukausi- ja neljän-

nesvuositilastoja, joiden sisältämä aineisto on usein julkaistava myös ennakkotietoina.

Elinkeino- ja aluepolitiikkaa silmälläpitäen on rahoitusmarkkinoita koskevien kokonaisselvitysten ja nopeiden yleiskatsauksellisten tilastojen antama kuvaus riittämätön. Elinkeino- ja aluepolitiikkaa varten tilastoissa olisi muun muassa pyrittävä kuvaamaan talousyksiköitä toimialoittain, suuruusluokittain sekä alueellisen jakautuman mukaan. Rahoitusvaateista tulisi kirjata eri vaadetyypit, valuuttamuodot ja rahoituksen ehtoja kuvastavat vaatien laadulliset ominaisuudet.

Julkisen vallan harjoittaman elinkeinopolitiikan ja muiden yritysten toimintaedellytyksiin liittyvien talouspoliittisten ratkaisujen avulla joudutaan toteuttamaan myös tavoitteita, jotka eivät aina välittömästi palvele kasvupolitiikan tarpeita. Esimerkkeinä näistä toimenpiteistä voidaan mainita suhdannejärjestelmiä, työeläkejärjestelmiä, yritysten verotuskohtelua, yritysten tukemista sekä ympäristön suojelua koskevat ratkaisut, joiden perustaksi tarvitaan usein verraten yksityiskohtaista yritysten kannattavuutta, tehokkuutta ja rahoitusmahdollisuuksia valaisevaa tilastoaineistoa.

Tulopolitiikan hoito edellyttää myös tietoja kotitalouksien ja muiden kansantalouden sektoreiden vaadeomistuksesta ja tästä saaduista omaisuustuloista sekä yritysten tulokehityksestä ja rahoitusmahdollisuuksista. Tulopolitiikan vaatimissa rahoitustilastoissa tulisi mm. selvittää sosiaalitaloudellisen ja ammattiaseman, iän yms. ominaisuuksien mukaan luokiteltujen kotitalouksien ja henkilöiden vaadeomistus vaadetyypeittäin sekä toimialakohtaisesti ryhmiteltyjen yritysten tulos- ja omaisuustaseet lisäjaotteluineen.

Julkisen vallan suorittama rahoituslaitosten tarkastus edellyttää erityis-
tietoja, joiden avulla voidaan valvoa rahoituslaitoslainsäädännön määräys-
ten noudattamista. Tarkastusta varten kerättävät tiedot tulisi pyrkiä koor-
dinoimaan luokitusten, arvostusten yms. ominaisuuksien kannalta varsinais-
iin rahoitustilastoihin.

Rahoituslaitokset tarvitsevat päätöksenteon pohjaksi kokonaistaloudellista
analyysiä, jonka edellyttämän rahoitustilastotarpeen painopiste saattaa
osittain olla toisaalla kuin julkisen vallan talouspolitiikan edellyttämässä
tilastoissa.

Rahoituslaitosten yritys- tai rahoituslaitosryhmittäin suorittama kilpailu-
ja markkinatilanteen analyysi edellyttää verraten yksityiskohtaisia tilasto-
tietoja. Tällaisia ovat esimerkiksi tiedot tallettajien jakautumisesta sekto-
reittain, toimialoittain, sosiaalistaloudellisen aseman, ammatin ja iän mu-
kaan, alueittain, tilien suuruusluokan mukaan jne. Antolainauspuolella
taas mielenkiinnon kohteena on luotonsaajien sektori-, toimiala- ja suuruus-
luokitus sekä luottojen jakautuminen kestoajan, koron, vakuuden, valuutta-
muodon yms. ominaisuuksien mukaan.

Rahoituslaitosten toiminnan suunnittelussa tarvitaan myös tilastoja, joissa
esitetään rahoituslaitosten tilinpäätöstietoja. Tällaisten tilastojen pohjalta
voidaan suorittaa esimerkiksi vertailevia selvityksiä eri rahoituslaitosten
maksuvalmiudesta, vakavaraisuudesta sekä toiminnan tehokkuudesta ja kan-
nattavuudesta. Luottopäätöstensä pohjaksi rahoituslaitokset taas joutuvat
suorittamaan vertailevaa sektori- ja toimialakohtaista yritystutkimusta ja
kannattavuusanalyysiä. Tällaisten tutkimusten edellytyksenä ovat yhdenmu-
kaisin perustein kerätyt tasetiedot.

Yritykset sekä niiden etujärjestöt ovat suuressa määrin kiinnostuneita samoista kasvu-, suhdanne-, elinkeino-, tulo- ja aluepoliittisista kysymyksistä kuin julkinen valtakkin. Tämän vuoksi erityisesti yritysten etujärjestöt tarvitsevat näitä kysymyksiä koskevia ratkaisujaan silmälläpitäen samankaltaisia rahoitustilastoja kuin julkinen valtakkin. Tietotarpeen painopiste on kuitenkin luonnollisesti yrityssectorille keskeisten ongelmanasettelujen puolella.

Yrityssectorin rahoitustilastotarpeen osalta on lisäksi syytä mainita investointien rahoituksen suunnittelun vaatima tietotarve. Pääomanmuodostus ja sen rahoitus olisi pystyttävä kuvaamaan suhteellisen yksityiskohtaisen toimialaluokituksen puitteissa sekä yrityksen oman että luottorahoituksen osalta. Tämä tarve edellyttää tilastoja yrityssectorin tulos- ja omaisuustaseista, rahoituslaitosten luottokannasta sekä arvopaperimarkkinoista.

Työntekijä- ja muut etujärjestöt tarvitsevat talouspoliittisten ratkaisujensa perustaksi samoja rahoitustilastoja kuin julkinen valtakkin, joskin tietojen tärkeysjärjestys saattaa olla toinen.

Kansainvälinen tilastoyhteistyö asettaa myös rahoitustilastoille vaatimuksia, jotka Suomen eri kansainvälisten järjestöjen jäsenmaana tulee mahdollisuuksien mukaan pyrkiä tyydyttämään. Kansainvälinen tilastoyhteistyö on rahoitustilastojen alalla jo verraten laajaa ja se tulee kasvamaan voimakkaasti lähivuosina.

Yhteistyötä tulee olemaan ennen kaikkea YK:n, OECD:n ja IMF:n puitteissa. Kansainvälinen tilastoyhteistyö on tärkeä lähinnä sen vuoksi, että järjestöjen

suorittama analyysi maamme taloudellisesta tilanteesta pyritään vastaisuudessa tekemään myös rahoitusanalyysin osalta kansainvälisten suositusten mukaisten tilastokehikkojen pohjalta. Kotimaassa laadittujen kansainvälisten vertailevien rahoitustutkimusten onnistuminen riippuu myös siitä, miten maamme rahoitustilastoista pystytään saamaan esiin kansainvälisten suositusten mukaiset tiedot.

Eräänä tärkeänä tiedonkäyttäjärühmänä on vielä mainittava korkeakoulut ja tutkimuslaitokset. Näiden tietotarve pohjautuu ennen kaikkea monetäärisen tutkimuksen edellyttämään tilastotarpeeseen, joka on verraten laaja; korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten voidaan katsoa tarvitsevan periaatteessa kaikkia samoja tietoja kuin muut edellä luetellut käyttäjärühmät. Monetäärisen tutkimuksen tarpeet sitäpaitsi kenties parhaiten ennakoivat tulevaisuuden vaatimuksia myös suunnittelu- ja päätöksentekotasolla. Tällä alueella on erotettavissa ensiksikin varsinainen monetäärisen käyttäytymisen analyysi ja toiseksi rahoitusmarkkinoiden tehokkuusanalyysi, jossa tutkitaan sitä, millaisia ja miten toimivia ovat tehokkaat rahoitusmarkkinat. Tutkimuksen näkökulmasta eräänä tärkeänä tehtävänä on esimerkiksi sellaisten tilastojen aikaansaaminen, joiden puitteissa rahoitusmarkkinoita koskeva kuvaus kytetään reaalitaloudelliseen kuvaukseen. Edelleen tutkimuksen kannalta olisi myös tärkeää tuottaa entistä yksityiskohtaisempaa tilastoaineistoa, koska rahoituskäyttäytyminen yleensä poikkeaa institutiosta toiseen. Mikäli luokitukset ovat aggregoituja, käyttäytymisen olennaisia piirteitä ei pystytä riittävän hyvin selvittämään.

Lopuksi on korostettava, ettei rahoitustilastojen tarve ole muuttumaton, vaan se vaihtelee uusien ongelma-asettelujen mukaisesti. Tämän johdosta tilastojen sisältö ja laadintatavan tulee olla joustava ja muuntumiskykyinen.

I 2. Rahoitustilastojen nykytila

Edellä esitetty tietotarve huomioonottaen rahoitustilastojen laadinnassa tulisi pyrkiä seuraavaan kolmeen tavoitteeseen. Rahoitustilastot olisi ensiksikin kytkettävä reaalitaloudelliseen kuvaukseen. Toiseksi, rahoitustilastojen olisi oltava keskenään vertailukelpoisia, mikä merkitsee, että eri tilastoissa sovellettavien luokitusten tulisi pohjautua standardiluokituksiin. Kolmanneksi, rahoitusmarkkinoista ja sen osa-alueista olisi pyrittävä tuottamaan myös verraten yksityiskohtaista tietoa.

Suomessa tällä hetkellä julkaistavat rahoitustilastot, niiden laadintapaikat vuoden 1970 loppuun saakka sekä laadintapaikat vuoden 1971 alusta lukien esitetään seuraavassa asetelmassa.

Tilaston nimi	Laadintapaikka 31.12.1970 saakka	Laadintapaikka 1.1.1971 lähtien
Rahoitusmarkkinatilasto	Suomen Pankki	Tilastollinen päätoimisto ¹⁾
Luottokantatilasto	"	"
Anto- ja ottolainaustralasto	"	"
Obligaatiotilasto	"	"
Maksuvälinevarantotase	"	Suomen Pankki
Osamaksukaupan rahoituslaitostilasto	"	Tilastollinen päätoimisto
Liikepankki- ja kiinnitys- luottolaitostilasto	Pankkitarkastusvirasto	"
Postipankkitilasto	Postipankki	Postipankki
Osuuspankkitalasto	Osuuspankkien Keskusliitto	Tilastollinen päätoimisto
Säästöpankkitalasto	Tilastollinen päätoimisto	"
Vakuutusyhtiötilasto ja muita vakuutuslaitoksia koskevat tilastot	Sosiaali- ja terveys- ministeriön vakuu- tusosasto	Sosiaali- ja terveysmi- nisteriön vakuutus- osasto
Kuntien finanssitilasto	Tilastollinen päätoimisto	Tilastollinen päätoimisto
Yhteisö- ja yhteisömaisten yritysten tasetilastot	"	"
Osakeyhtiötilasto	"	"
Kotitaloustilasto	"	"

1) 1.3.1971 lähtien Tilastollisen päätoimiston nimi muuttui Tilastokeskukseksi.

Edellä lueteltujen varsinaisten tilastojen lisäksi julkaistaan rahoitustietoja sisältäviä vuosikertomuksia, raportteja ja laskelmia.

Suomen nykyisten rahoitustilastojen pohjalta pystytään edellä kartoitettu tietotarve tyydyttämään vajavaisesti. Eräänä keskeisenä syynä tilastojen heikkoon laatuun ja epäyhtenäisyyteen lienee se, että rahoitustilastot on laadittu 1970 loppuun saakka hajallaan useassa eri virastossa ja laitoksessa. Tilastojen koordinoimaton laadinta on erityisesti haitannut tilastojen vertailukelpoisuutta myös suhteellisen samankaltaisia ryhmiä kuvaavien tilastojen, kuten pankkitilastojen kohdalla. Rahoitustilastojen laadinnan hajanaisuus on osaltaan viivästyttänyt tilastojen uudistuksia.

Rahoitustilastojen yksittäisistä puutteista voidaan mainita, ettei tilastoja ole kytketty tyydyttävästi kansantalouden tilinpitoon ja muihin reaalitaloudellisia ilmiöitä kuvaaviin tilastoihin. Rahoitustilastojen peittävyyttä voidaan pitää suhteellisen heikkona. Rahoitusmarkkinoiden tärkeistä osaluista, kuten talletus- ja arvopaperimarkkinoista ei ole saatavissa läheskään kaikkea oleellista tietoa. Tilastoja ei myöskään ole saatavissa kaikista rahoituslaitoksista eikä kaikista yhteisö- ja yhteisömaisistä yrityksistä. Rahoituslaitoksista tällä hetkellä laadittavat tilastot eivät yksityiskohtaisuuden osalta täytä edellä rahoitustilastoille asetettuja vaatimuksia.

Rahoitustilastojaosto pitääkin tämän vuoksi tärkeänä, että rahoitustilastojen osalta ryhdytään uudistuksiin tässä suunnitelmassa esitettyjen suuntaviivojen mukaisesti.

II RAHOITUSTILASTOT

Edellä kartoitettujen tietotarpeiden valossa jaoston tehtäväkenttä jakautuu kolmeen osaan, jotka toisiaan täydentäen kuvaavat kansantalouden rahoitusprosesseja suhteellisen peittävästi. Rahoitustilastojen osa-alueet ovat rahoitustilinpito, vaadetilastot ja tilinpäätöstilastot. Ne tulisi koordinoida keskenään yhteisten perusluokitusten avulla. Tässä luvussa rahoitustilastot esitetään verraten yleispiirteisesti kokonaiskuvan muodostamiseksi.

II 1. Rahoitustilinpito

Johdannossa todettiin eri käyttäjäryhmien tarvitsevan tilastoja, joiden avulla voidaan selvittää rahoitusmarkkinoiden kokonaisrakenne ja sen muutokset sekä kytkeä rahoitusmarkkinoiden kuvaus reaalitaloudellisia muuttujia koskevaan kuvaukseen. Nämä tietotarpeet voidaan tyydyttää rahoitustilinpidon avulla.

Yhdistyneiden Kansakuntien tilastokomission esittämässä kansantalouden tilinpitosuosituksessa¹⁾ rahoitustilinpito esitetään kansantalouden tilinpitojärjestelmän osana, jolloin rahoitus- ja reaalitaloudellisten muuttujien kuvaus voidaan kytkeä toisiinsa. Oheisessa suunnitelmassa sovelletaan vastaavaa tarkastelukulmaa ja IV 1. luvussa esitetty rahoitustilinpitosuositus perustuukin tärkeimmiltä osin YK:n ehdotukseen. Poikkeamiset johtuvat maamme rahoitusmarkkinoiden erityispiirteistä. SNA-suositus sisältää toistaiseksi kuitenkin

1) A System of National Accounts, United Nations, New York 1968.
Tästä järjestelmästä käytetään muistiossa lyhennystä SNA.

vain rahoitusliiketoimia¹⁾ eli rahoitusvirtoja käsittelevän kuvausjärjestelmän.

Sivun 11 asetelmassa kuvataan pelkistetysti rahoitustilastojen kytkeytymistä muuhun kansantalouden tilinpitoon. Sarakkeilla esitetään kansantalouden eri sektorit institutionaalisen sektoriluokituksen²⁾ mukaisesti ryhmiteltynä. Riveillä esitetään tulo- ja tulonkäyttöä sekä pääomanmuodostuksen rahoitusta kuvaavat liiketoimet. Rahoitusliiketoimien kuvaus liittyy muuhun kansantalouden tilinpitoon juuri tulonhankinnan ja tulonkäytön kuvauksen kautta. Tulo- ja tulonkäyttötilillä kirjataan tuotannontekijätulot, tulonsiirrot, kulu- tus sekä jäännöseränä sektorin säästö. Viimeksimainittu erä siirretään sektorin pääomanmuodostuksen rahoitustilille, jossa selvitetään sektorin varallisuudenmuodostus kiinteään pääomaan, varastoihin, rahoitusvaateisiin ja muihin aineettomiin varoihin sekä näiden rahoitus säästöjen, kiinteään pääoman kulumisen, pääomansiirtojen ja vieraan pääoman avulla.

Rahoitustilinpito-termiä on tarkoituksenmukaisinta käyttää yleiskäsitteenä, jolla ymmärretään koko kansantalouden rahoitusvirtojen ja -varantojen systemaattista kuvausjärjestelmää. Eri sektoreiden pääomanmuodostuksen rahoitustilien yhdistelmää voidaan kutsua rahoitusvirtatilinpidoiksi. Rahoitustilinpito on laajempi käsite, joka sisältää myös eri sektoreiden rahoitus-

-
- 1) Rahoitustilastojen kannalta keskeisiä rahoitusvarantoja ei käsitellä SNA-suosituksessa. Tässä muistiossa esitetään kuitenkin rahoitusvarantotaseet, koska toistaiseksi rahoitusvirrat joudutaan pääosaltaan laskemaan rahoitusvarantojen erotuksena. Muistiossa ei kuitenkaan selvitetä perusteellisesti rahoitusvirtojen ja -varantojen yhteenkytkentään liittyviä vaikeita arvostuskysymyksiä.
 - 2) Institutionaalisen luokituksen kohteena on itsenäinen päätöksentekoyksikkö: yritys, kotitalous, julkinen talousyksikkö tms. (ks. luku III 1. ja liite 1 A).

Liiketoimet	Sektorit	Rahoituslaitokset	Julkis-yhteisöt	Yhteisö- ja yhteisömäiset yritykset	Muut kotimaiset sektorit	Ulkomaat	Yhteensä
Tulo- ja tulonkäyttötili							
Tuotannon tekijätulot							
+ Saadut tulonsiirrot							
- Maksetut tulonsiirrot							
- Kulutus							
= Säästö							
Kiinteän pääoman kuluminen							
Pääomansiirrot							
- Kiinteän pääoman muodostus							
- Varaston lisäys							
- Aineettomien varojen (pl. vaateet) lisäys							
= Rahoitussäästö							
Pääomamuodostuksen rahoituslitt (rahoitusvirratilinpito)							
Saatavien nettohankinta							
Kulta							
Käteisraha							
Käteistalletukset							
•							
•							
•							
Muut erät							
Velkojen nettohankinta							
Kulta							
Käteisraha							
Käteistalletukset							
•							
•							
•							
Muut erät							

varantojen kuvauksen. Usein rahoitustilinpito-termiä käytetään kuitenkin suppeammassa merkityksessä rahoitusvirtatilinpidon vastineena.

Rahoitusvirtatilinpito jakautuu kahteen osaan. Yläosassa kirjataan reaali-pääomanmuodostus ja sen rahoitus säästöjen ja pääomansiirtojen avulla. Tilin yläosan tasapainottavana eränä on sektorin rahoitussäästö, jota kutsutaan myös sektorin nettoluotonannoksi muille sektoreille. Tilin alaosassa nähdään sektorin rahoitussaatavien ja velkojen hankinta vaadetyypeittäin. Rahoitussäästö on = saatavien ja velkojen hankinnan erotus. Koska rahoitussaatava on samalla kertaa myös jonkin toisen talousyksikön velka, kaikkien sektoreiden (ml. ulkomaat) rahoitussäästö = 0. Kotimaisten sektoreiden rahoitussäästö on = vaihtotaseen saldo. Rahoitusvirtatilinpito kattaa siis periaatteessa kaikki kansantaloudessa toimivat talousyksiköt ja kaikki saata-va-velkasuhteiden muutokset.

II 2. Vaadetilastot

Johdannossa todettiin, että rahoitusmarkkinoiden tietyistä osa-alueista tulee saada rahoitustilinpitoa yksityiskohtaisempia ja lyhyemmin aikaväleihin laadittuja tilastoja. Tämän lisäksi rahoitusanalyysissä tarvitaan vaateiden laadullisia ominaisuuksia koskevaa aineistoa.

Näitä tarpeita pyritään tyydyttämään vaade- ja tilinpäätöstilastojen puitteissa. Ensin mainituissa tilastoissa kuvataan vaaderyhmien perusteella muodostettuja kokonaisuuksia, kuten talletus-, luotto- ja arvopaperimarkkinoita. Vaadetilastot kattavat periaatteessa kaikki kansantalouden sektorit, mutta sektoreiden saatavia ja velkoja tarkastellaan kussakin vaadetilastossa vain

tiettyjen vaateiden osalta. Rahoitustilastojaoston suunnitelmassa esitetyistä vaadetilastoista talletustilastoissa kirjataan käteis- ja aikatalletukset, luottotilastoissa vekselit, shekkivililuotot, velkakirjalainat ja muut lainat, arvopaperitilastoissa joukkovelkakirjalainat, osakkeet ja osuudet sekä osamaksu- ja muun luottokaupan rahoitustilastoissa osamaksu- ja asiakastililuotot. Vaadetilastoissa selvitetään rahoitusvirtatilinpidon alaosassa kirjatut liiketoimet sekä rahoitusvarantoja koskevat tiedot.

Vaadetilastoissa tarkentuu kuvaus rahoitustilinpittoon verrattuna sekä vaadejaon että talousyksiköiden luokitusten osalta. Rahoitustilinpidon vaadeluokituksen mukaiset ryhmät eritellään edelleen yksityiskohtaisemmin vaadetyypeittäin. Eri vaadetyypit voidaan lisäksi jakaa valuuttamuodon, korkoprosentin, vaateen kestoajan, vakuuden, käyttötarkoituksen ja vaateen suuruuden mukaan. Talousyksiköiden lisäluokituksia ovat mm. toimiala-, alue- ja suuruusluokitus. Vaadetilastoissa käytetään myös uutta luokitusyksikköä, henkilöä. Henkilöitä luokitellaan iän, sukupuolen ja sosiaalis-taloudellisen aseman mukaan.

Nopeasti lyhyin aikaväleihin laadittavista tilastoista, joiden puitteissa selvitetään keskeisin rahoitusmarkkinakehitys melko aggregoidusti, ovat tärkeimpiä kuukausittain julkaistavat anto- ja ottolainaustilastot sekä arvopaperitilastot.

II 3. Tilinpäätöstilastot

Vaadetilastoissa kuvataan tiettyjä vaademarkkinakokonaisuuksia, kun taas tilinpäätöstilastoissa tarkastelun kohteena on jonkin sektorin taloudellinen

toiminta kokonaisuutena. Sivulla 11 esitettyssä asetelmassa tilinpäätöstilastot sijoittuvat sarakkeille yli kaikkien liiketoimia kuvaavien rivien, mutta kukin vaadetilasto peittää rahoitusvirtatilinpidon alaosaan tietyt rivejä ja tilaston kuvausalue ulottuu yli kaikkien sektoreita esittävien sarakkeiden. Tilinpäätöstilastojen avulla pystytään selvittämään sektorin taloudellinen tulos, tuloksen käyttö ja sektorin rahoitusprosessi. Tilinpäätöstilastot käsitellään tässä suunnitelmassa kansainvälisen käytännön mukaisesti¹⁾ rahoitustilastojen yhteydessä.

Tilinpäätöstilastojen laskenta-ajanjakso on yleensä tilikausi, koska niiden tarvitsema aineisto saadaan suurimmaksi osaksi tilinpäätöksiin sisältyvistä vuositasista ja näihin liittyvistä yksityiskohtaisemmista lisäerittelyistä. Yksittäisten yritysten vuositaset poikkeavat yleensä yksityiskohdiltaan ja ryhmittelyltään verraten paljon toisistaan eivätkä ne aina sellaisenaan kelpaa tilinpäätöstilastojen perusaineistoksi. Tilinpäätöstilastoissa joudutaankin muokkaamaan perusyksiköiden tilinpäätöstietoja uudestaan lisäämään tietojen yksityiskohtaisuutta ja saattamaan tilinpäätösaineistot sisällöltään keskenään vertailukelpoisiksi.

Tilinpäätöstilastoja ovat mm. pankkitilastot ja muut rahoituslaitostilastot, muiden yhteisö- ja yhteisömaisten yritysten tasetilastot, kuntien finanssitalasto sekä tietyssä mielessä myös kotitaloustiedustelu ja maksutasetilasto. Eräissä tilastoissa, kuten yritysten tasetilastoissa, perusyksiköt erotetaan päätoiminnan mukaan yksityiskohtaisempiin alaryhmiin.

1) OECD:n rahoitustilastoihin (OECD Financial Statistics) sisällytetään myös yhteisö- ja yhteisömaisten yritysten omaisuustaseita, tulonhankintaa ja tulonkäyttöä sekä rahoituksen lähteitä ja rahoituksen käyttöä kuvaavat asetelmat, jotka ovat suoraan laadittavissa yritysten kirjanpidosta ja tilinpäätöstiedoista.

Tilinpäätöstilastoilla voidaan katsoa olevan kaksi päätehtävää. Toisaalta ne kuvaavat kansantalouden eri sektoreiden toimintaa perusyksiköiden näkökulmasta ja toisaalta ne muodostavat erään kansantalouden tilinpidon tärkeimmistä tietolähteistä. Perusyksiköiden oma tietotarve saattaa poiketa eräiltä osin kansantalouden tilinpidon tarpeista.

Tilinpäätöstilastojen pohjalta saadaan suurelta osin rahoitustilinpidon perusaineisto. Tilinpäätöstilastojen puitteissa voidaan esittää sektoreiden varantotaseet, tulonkäyttöä sekä rahoituksen lähteitä ja rahoituksen käyttöä selvitteleviä asetelmia. Nämä asetelmat antavat mahdollisuuden suorittaa yrityksiä ja muita perusyksiköitä koskevaa taseanalyysiä, jonka tärkeän osan muodostaa rahoitusanalyysi.

III RAHOITUSTILASTOJEN PERUSLUOKITUKSET JA ARVOSTUKSET

Rahoitustilastojen tehokas ja tarkoituksenmukainen käyttö on mahdollista silloin, kun tilastot ovat keskenään vertailukelpoiset sekä koordinoituihin yhteiskuntatilastoihin. Koordinoinnin avulla voidaan vähentää tilastojen päällekkäisyyttä, lisätä peittävyttä ja alentaa niiden laadintakustannuksia tietojen hankinnan ja käsittelyn osalta. Tilastojen vertailukelpoisuus saavutetaan standardiluokitusten avulla. Rahoitustilastoissa tulee pyrkiä soveltamaan muissa tilastoissa käytettäviä luokituksia. Esimerkiksi rahoitustilinpidon sektoriluokituksen tulee olla sama kuin muussa kansantalouden tilinpidossa käytettävä institutionaalinen sektoriluokitus, rahoitustilastojen ja muiden elinkeinotilastojen toimialaluokituksen tulee olla yhdenmukainen, rahoitustilastoissa sovellettavan aluejaon on vastattava muissa aluetilastoissa käytettävää yleistä ryhmittelyä, rahoitustilastojen sosiaalitaloudellisen luokituksen tulee vastata tulonjakotilastossa käytettyä luokitusta jne.

Yleisten muissa samanluonteisissa yhteiskuntatilastoissa sovellettavien luokitusten lisäksi rahoitustilastoissa käytetään puhtaasti rahoituskäyttäytymistä kuvaaville tilastoille luonteenomaisia luokituksia. Tällaisia ovat vaadeluokitukset. Toisaalta rahoitustilastojen vaadeluokituksia on pyrittävä käyttämään myös muissa vaadeomistusta selvittelevissä tilastoissa, kuten tulonjakotilastoissa, varallisuustilastoissa jne.

III 1. Talousyksiköiden luokitukset

Rahoitustilastoissa käytetään yleensä institutionaalisia talousyksikköluokituksia. Nämä luokitukset kohdistuvat talousyksiköihin, jotka suorittavat suhteellisen itsenäisesti tulon ja omaisuuden hankintaa ja käyttöä koskevia päätöksiä ja joilla on periaatteessa mahdollisuus pitää kirjanpitoa ja laatia tämän pohjalta täydellinen tilinpäätös. Useissa tapauksissa institutionaalinen yksikkö on myös juridinen henkilö. Institutionaalisisessa luokituksessa talousyksikköä ei voida jakaa kahteen tai useampaan luokkaan kuuluvaksi. Institutionaalisten talousyksikköluokitusten tärkeimpänä vaatimuksena on rahoitustilastojen kannalta pidettävä sitä, että tiettyyn luokkaan kuuluvat talousyksiköt ovat keskenään homogeenisia ja muihin luokkiin sisältyvien talousyksiköiden kanssa heterogeenisia rahoituskäyttäytymisen suhteen.

Rahoitustilastojaosto suosittaa, että rahoitustilastoissa sovelletaan seuraavia talousyksiköiden perusluokituksia

1. sektoriluokitus
2. toimialaluokitus
3. alueluokitus
4. suuruusluokitus

1. Talousyksiköiden institutionaalista sektoriluokitusta käytetään rahoitustilinpäätöksessä ja muussa institutionaalisia yksiköitä koskevassa kansantalouden tilinpäätöksessä sekä perusluokituksena kaikissa vaade- ja tilinpäätöstilastoissa. Sektoriluokituksessa on pääpiirteittäin noudatettu SNA:ssa suositettua luokitusta. Sitä on kuitenkin jouduttu eräiltä osin muuntamaan maamme institutionaalisiin oloihin. Suomen rahoitustilastoissa on esimerkiksi tarkoituk-

senmukaista selvittää rahalaitokset yksityiskohtaisemmin kuin SNA-suosituksessa, koska rahalaitoksilla on verraten keskeinen asema rahoitusmarkkinoillamme. Myös muut sektoriluokituksessa käytetyt lisäjaot ovat tarpeellisia maamme taloudellisen rakenteen kuvaamiseksi. Rahoitustilastojen perusaineisto olisikin pyrittävä selvittämään 3-numeroisen luokituksen tarkkuudella. Institutionaalinen sektoriluokitus esitetään yksityiskohtaisesti liitteessä 1 A. Tässä suunnitelmassa käytetään myöhemmin "institutionaalinen sektoriluokitus" -termin sijasta termiä "sektoriluokitus" ja vastaavasti "institutionaalinen sektori" korvataan termillä "sektori".

2. Sektoriluokituksen ryhmät 11, yksityiset yhteisö- ja yhteisömäiset yritykset, 12, julkiset yritykset, 4, yksityiset yleishyödylliset yhteisöt sekä 51 ja 52, yksityisten elinkeinonharjoittajien kotitaloudet jaetaan toimialoitain. Liitteessä 1 B on esitetty Suomessa noudatettava institutionaalinen toimialaluokitus. Tilastoyksikkönä on yritys, joka sijoitetaan vain yhden toimialan piiriin vaikka yritys harjoittaisi myös muihin toimialoihin luettavaa taloudellista toimintaa. Toimialaluokituksen perustana on YK:n toimialasuositus ISIC¹⁾, joka kuitenkin ei sellaisenaan sovellu yrityspohjaisen toimialaluokituksen perustaksi. ISIC:ssä ei esimerkiksi ole esitetty minkäänlaisia ohjeita usean eri toimialan piiriin sisältyvien yritysten luokittelusta.

Pääluokituskriteerinä esitetään, että yritys luetaan siihen toimialaan, josta sen saama arvonlisäys on yli 50 % yrityksen arvonlisäyksen kokonaismäärästä. Jos yrityksessä minkään toimialan arvonlisäys ei ole yli puolet yrityksen koko arvonlisäyksestä, kirjataan ko. yritys ryhmään "Kompleksiyritykset". Jos jonkin elinkeinotoiminnan piirissä ei

1) International Standard Industrial Classification of All Economic Activities, Statistical Papers, Series M, no. 4 Rev. 2, United Nations, New York 1968.

pystytä selvittämään yritysten arvonlisäystä, käytetään jakoperusteena nettoliikevaihtoa tai henkilökunnan lukumäärää.

3. Aluepolitiikan ja alueittaisen taloudellisen analyysin pohjaksi esitetään laadittavaksi alueellisia rahoitustilastoja. Alueluokitusta sovelletaan sekä kotimaisiin että ulkomaisiin alueisiin. Alueluokitus suoritetaan talousyksikön sijaintipaikan mukaan. Sisäistä alueluokitusta varten maamme voidaan jakaa kuntien, talousalueiden, seutukaava-alueiden tms. muodostamiin yksiköihin ja ulkoista luokitusta silmälläpitäen tarkoituksenmukaisin luokitteluyksikkö on ulkomaan tai kansainvälinen järjestö tai yhteisö.

Rahoitustilastojaosto suosittaa sisäisenä luokituksena käytettäväksi aluetilastoissa sovellettavia yleisiä luokituksia. Jaosto ei esitä mitään alueryhmittä, koska nykyistä alueluokitusta tullaan todennäköisesti muuttamaan lähiaikoina Tilastokeskuksen toimesta.¹⁾ Ulkomaat suositetaan jaettavaksi maittain, jolloin tilastoissa voidaan käyttää eri ongelmien kannalta tarkoituksenmukaisia alueryhmittä.

Liitteessä 1 C selvitetään alueellisissa tilastoissa käytettäviä luokitusperusteita.

4. Joissakin rahoitustilastoissa on tarkoituksenmukaista selvittää talousyksiköt suuruusluokittain. Koska talousyksiköiden suuruutta kuvaavat tunnusluvut muuttuvat verraten nopeasti ja tunnusluvut poikkeavat tilastosta toiseen

1) Tilastollisen neuvottelukunnan aluetilastojaosto on esimerkiksi suosittanut seutukaavajakoon pohjautuvaa alueluokitusta. Ks. "Muistio alueellisten tilastojen laatimisesta", muistio No. 1970:2.

ei tässä yhteydessä esitetä yleistä suuruusluokkasuositusta. Kunkin tilaston osalta esitetään erikseen suuruusluokitus luvussa IV ja liitteessä 2.

III 2. Rahoitusvaateiden luokitukset

Rahoitustilastojen vaadeluokituksia suositetaan käytettäväksi myös muissa tilastoissa, erityisesti tulonkäyttöä ja varallisuuden jakautumista kuvaavissa tilastoissa. Seuraavat luokitukset koskevat sekä rahoitusvarantoja että rahoitusvirtoja. Rahoitusvaateista suositetaan selvitetäväksi rahoitus- yms. tilastoissa seuraavia tietoja:

1. vaademuoto
2. valuuttalaji
3. kesto aika
4. käyttötarkoitus
5. vakuus
6. korko
7. suuruusluokka

1. Rahoitustilinpidon vaadeluokitus muodostaa kaikissa rahoitustilastoissa sovellettavan perusluokituksen. Rahoitustilinpidon vaadeluokat jaetaan vaadetilastoissa vielä yksityiskohtaisempiin ryhmiin. Liitteessä 1 D esitetyn vaadeluokituksen, joka pohjautuu SNA-suositukseen, voidaan katsoa parhaan soveltuvan ns. anglosaksisiin rahoitusmarkkinoihin. SNA-suosituksessa vaateet esimerkiksi jaetaan lyhyt- ja pitkäaikaisiin vaateisiin. Tällainen jako on Suomen oloissa analyttisesti tulkinnanvarainen ja tilastollisesti usein mahdoton toteuttaa. Edelleen suositus sisältää vaateita, joita ei ole

maamme rahoitusmarkkinoilla.

Rahoitustilinpidon vaadeluokitus, luokituskriteerit ja eri luokitusratkaisujen perustelut esitetään liitteessä 1 D.

2. Rahoitustilastoissa esitetään erotettavaksi toisistaan kotimaan ja ulko-
maan rahan määräiset vaateet. Vaadetilastoihin kerättävä perusaineisto tulee selvittää eräiltä osin myös valuuttalajeittain.

3. Eräät rahoitusvaateet, kuten velkakirjalainat, sekä obligaatiot, debentuurit ja muut joukkovelkakirjalainat luokitellaan kestoajan mukaan. Vaateesta voidaan tietyllä hetkellä ilmaista:

a) Alkuperäinen sovittu kesto aika, so. vaadesopimuksen solmimishetken ja takaisinmaksuhetken välinen aika; esimerkiksi luottojen osalta alkuperäinen kesto aika voi olla luoton myöntämishetken ja viimeisen kuoletuserän takaisinmaksuhetken välinen aika.

b) Jäljellä oleva kesto aika, so. ilmoitushetken ja vaadesopimuksessa määritellyn takaisinmaksuhetken välinen aika; luottojen osalta jäljellä oleva luotto aika voidaan ilmaista esimerkiksi ilmoitushetken ja luottosopimuksessa ilmaistun viimeisen kuoletuserän takaisinmaksuhetken välisenä aikana.

c) Kulunut kesto aika, so. vaadesopimuksen solmimishetken ja ilmoitushetken välinen aika.

Rahoitustilastojaosto suosittaa yleisesti käytettäväksi vaateen jäljelläolevaa kesto aikaa.

4. Luottotilastoissa suositetaan käytettäväksi uusien asunto- ja kiinteistöluottojen osalta käyttötarkoituserhmittelyä. Luokitteluperusteena käytetään luottosopimuksessa ilmaistua tarkoitusta. Käyttötarkoituserhmittelyä

sovellettaessa esiintyy usein vaikeuksia. Esimerkiksi laajojen investointikohteiden rahoituksessa ei edes lainansaaja tiedä aina tarkalleen, mihin tarkoitukseen jokin luotto on käytetty. Rahoitustilastojaosto näkee kuitenkin tärkeänä, että rahoitustilastoissa pyritään laatimaan myös käyttötarkoituksen mukaisia ryhmityksiä.

5. Velkakirjalainojen osalta ehdotetaan luottojen vakuudet kirjattavaksi luottosopimuksessa ilmoitetun vakuuden mukaisesti.

6. Rahoitusvaateet tulee luokitella koron mukaan. Markkinoitavista rahoitusvaateista voidaan laskea useita korkoja. Rahoitustilastoissa suositetaan käytettäväksi tarkoituksesta riippuen seuraavia korkoja:

- a. Nimelliskorkoa,
- b. Efektiivistä korkoa.

Vaateisiin liittyviä toimitusmaksuja, indeksikorotuksia, leimaveroja yms. kustannuksia ei yleisesti suositeta yhdistettäväksi korkoon, vaan nämä erät tulee selvittää tilastoissa erikseen.

7. Luottotilastoissa esitetään selvitettäväksi luottokanta ja periodin aikana nostetut uudet luotot luotonsaajakohtaisesti suuruusluokittain. Samoin talletustilit ja yritysten osakepääoma tulee kirjata suuruusluokittain. Tilastoissa sovellettavat luokitukset esitetään kunkin tilaston yhteydessä.

III 3. Rahoitusvaateiden arvostus

Rahoitustilastoissa tulisi kukin vaade arvostaa sekä saatavana että velkana yhtäläisin perustein, jotta koko kansantalouden tasolla saman vaaderyhmän saatava- ja velkakirjaukset olisivat yhtäsuuret. Vaateiden arvostusongelmat syntyvät ennen kaikkea osakkeiden, obligaatioiden ja muiden joukkovelkakirjalainojen osalta. Näillä vaateilla saattaa olla useita toisistaan poikkeavia arvoja, kuten nimellisarvo, markkina- tai liiketoimiarvo, erilaiset pörssi-arvot (osto- ja myyntikurssit), verotusarvo ja kirjanpitoarvo. Näistä vain nimellisarvoa voidaan pitää yksikäsitteisenä sekä velkojan että velallisen tiedossa olevana arvona.

Velalliselle on vaateen nimellisarvo merkitsevä, koska juuri se osoittaa velallisen sitoumuksen määrän. Osakkeiden, osuuksien ja muiden vastaavien pääomasijoitusten osalta nimellisarvo kuvaa alunperin tapahtuneen sijoituksen arvoa. Ulkomaan rahan määräisten vaateiden osalta voi käytännössä syntyä nimellisarvossakin erisuuruutta velkojan ja velallisen käyttäessä erilaisia kurssveja vaateen arvon muuttamisessa kotimaan rahan määräiseksi.¹⁾ Rahoitustilastojaosto esittää yleissääntönä, että rahoitusvaatteet velkana tulee kirjata nimellisarvoon sekä rahoitusvirtojen että rahoitusvarantojen osalta.

Velkojan kannalta ei vaateen nimellisarvo ole aina merkittävin. Koska vaihtokelpoisen saatavan markkina-arvo osoittaa velkojan (vaateen omistajan) omaisuuden määrän, on markkina-arvo usein olennainen saatavan hankkimista ja hallussapitoa koskevissa ratkaisuisissa. Arvopapereiden lisäksi on pe-

1) Rahoitustilastoissa tulisi ulkomaan rahan määräisten vaateiden kotimaan rahassa ilmaistu nimellisarvo laskea tilikauden (tilastossa käytetyn ajanjakson) lopun kurssien mukaan. Kurssimuutosten sattua tulisi ne pystyä esittämään erillään varsinaisista liiketoimista johtuvista varantojen muutoksista (kts. myös luku IV. 1, jossa käsitellään myös vaateiden uudelleenarvostusongelmaa).

riaatteessa olemassa myös muita vaihtokelpoisia rahoitusvaateita, joissa nimellisarvo ja vaihtoarvo voivat erota toisistaan. Näillä muilla haltijoille asetetuilla vaateilla ei kuitenkaan voida katsoa olevan yleisiä markkinoita, eikä niille näin ollen voi muodostua markkina-arvoa. Käytännössä saattaa myös osakkeiden ja osuuksien sekä obligaatioiden ja muiden joukkovelkakirjalainojen kirjaus markkina-arvoon tuottaa vaikeuksia, koska vain osa em. vaateista ostetaan ja myydään niiden hallussapidon aikana, jolloin markkina-arvoa ei muodostu.

Rahoitustilastojaosto suosittaa, että rahoitustilastoissa saatavat varantoina tulee kirjata sekä markkina- että nimellisarvoon. Jos vaateella ei ole selvästi määriteltyä markkina-arvoa, esitetään käytettäväksi verotusarvoa. Rahoitusliiketoimet tulee arvostaa markkinahintaan (pl. välityspalkkiot ja provisiot). Luottotappiot yms. saatavien poistot tulisi kirjata vasta niiden toteuduttua.

IV SUOSITUS RAHOITUSTILASTOIKSI

Käsillä olevissa luvuissa ja niiden liitteissä esitetään luvuissa I-III hahmoiteltujen näkökohtien pohjalta rahoitustilastojaoston suositus rahoitustilastoiksi. Esityksessä noudatetaan luvun II mukaista pääryhmitystä. Ensiksi käsitellään rahoitustilinpidon muodostamaa kuvausjärjestelmää, jonka jälkeen siirrytään yksityiskohtaisempaan tarkasteluun vaade- ja tilinpäätöstilastojen puitteissa. Kaikissa käsiteltävissä tilastoissa käytetään soveltuvin osin luvussa III esitettyjä perusluokituksia. Tämän lisäksi käytetään yksittäisissä tilastoissa perusluokituksia jonkin verran yksityiskohtaisempia erityisluokituksia. Tähän lukuun liittyvät tilastotaulut ovat liitteessä 2. Tilastotaulujen ensisijaisena tarkoituksena on selvittää, minkälaista tietoa rahoitustilastojaosto suosittaa kerättäväksi eri talousyksiköiltä.

IV 1. Rahoitustilinpito

Rahoitustilinpito liittyy osana kansantalouden varallisuustilinpitoon. Rahoitustilinpitoa voidaan kuvata seuraavien asetelmien avulla:

- A. Varallisuustase sekä varallisuuden muodostus ja sen rahoitus
 - 1 varallisuustase tilikauden alussa
 - + 2 varallisuuden muodostus ja sen rahoitus
(liiketoimet tilikauden aikana)
 - + 3 varallisuuden uudelleenarvostus
 - = 4 varallisuustase tilikauden lopussa

B. Rahoitustase ja sen muutokset

- 1 rahoitustase tilikauden alussa
- + 2 rahoitustaseen erien muutokset
(liiketoimet tilikauden aikana)
- + 3 rahoitustaseen erien uudelleenarvostukset
- = 4 rahoitustase tilikauden lopussa

Kaikissa A-kohdan alaryhmissä käytetään keskeiseltä osin samaa kehikkoa (samat sektorit, vaateet ja pääomahyödykkeet) ja vastaavasti myös B-kohdan alaryhmissä sovelletaan keskenään yhdenmukaista kehikkoa. Varallisuustilinpidon kahtiajako (A ja B-osat) tapahtuu pääasiassa esitysteknisistä syistä. Rahoitustaseen tarkastelu voitaisiin sijoittaa varallisuustaseen sisään; esitys menettäisi tällöin kuitenkin havainnollisuutta. Rahoitustilinpidoksi luetaan B-kohta kokonaan sekä A-kohdasta varallisuuden muodostus ja sen rahoitus (rahoitusvirtatilinpito).

Tässä luvussa esitettävä rahoitustilinpitokehikko ei sisällä uudelleenarvostilejä. Rahoitustilastojaosto katsoo, ettei tästä kysymyksestä ole tarkoituksenmukaista esittää suositusta, koska kansainvälinen yhteistyö varallisuustaseisiin ja uudelleenarvostukseen liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi kansainvälisten suositusten puitteissa on vielä kesken. Suunnitelmassa esitettyjä suosituksia tulee kansainvälisten suositusten valmistuttua täydentää ja tarkistaa tältä osin.

Kohdissa A2 ja B2 tulisi varallisuuden muutokset pyrkiä arvostamaan liiketoimiperusteella, toisin sanoen kunkin taloudellisen objektin osalta muutokset olisivat tilikauden aikana tapahtuneiden liiketoimien summia arvostettuna todellisiin kauppahintoihin eivätkä vastaavien varantojen erotuksia. Varantojen

erotus sisältää nimittäin sekä liiketoimien summan (netto) että olemassa olevien varantojen uudelleenarvostukset. Käytännön laskentatyössä joudutaan usein kuitenkin tyytymään varantojen erotuksena saatuihin muutoslukuihin.

Asetelmassa 1 "Varallisuustase" esitetään pelkistetyksi kolmen sektorin varallisuus; aineelliset ja aineettomat varat, rahoitusvarat ja velat sekä nettovarallisuus. Esitys vastaa liitetaulun IV 1. I:n esitystapaa.

1. Varallisuustase

	Sektori			Yhteensä
	I	II	III	
I Aineelliset ja aineettomat varat (pl. rahoitusvarat) yhteensä				
II Rahoitusvarat yhteensä vaade 1 vaade 2				
III Varat yhteensä (I + II)				
IV Velat yhteensä vaade 1 vaade 2				
V Nettovarallisuus (III - IV)				
VI Osake-, osuus- tms oma pääoma				
VII Sektorin omistamien arvopapereiden markkina- ja nimellisarvojen erotus				
VIII Kansanvarallisuus (V - VI - VII)				

Nettovarallisuus (rivi V) ilmaisee niitä sektoreiden käytössä olevia varoja, jotka omistajat ovat luovuttaneet yksiköiden käyttöön osake- tms. omana pääomana tai jotka ovat kertyneet yksiköiden toiminnan tuloksena rahastojen, varauksien ja voittojen muodossa. Rivillä VI kirjataan nettovarallisuuteen

sisältyvä osake-, osuus- tms. oma pääoma. Tämä erä on vähennettävä nettovarallisuudesta, koska osakkeiden edustama varallisuus on laskettu sekä yritysten että osakkeiden omistajien varoihin, toisin sanoen erä esiintyy varoina kahteen kertaan.

Arvopapereiden kirjaaminen saatavina markkina-arvoon ja velkoina nimellisarvoon aiheuttaa koko kansantalouden tasolla sen, että ko. vastaavien ja vastattavien summat eivät olekaan yhtä suuria. Tämä epäyhtäläisyys korjataan rivillä VII, jolla esitetään sektorin varoina olevien arvopapereiden markkina- ja nimellisarvojen erotus. Rivin VIII kokonaissumma osoittaa kansanvarallisuuden.

Asetelmassa 2 "Varallisuuden muodostus ja sen rahoitus" esitetään sektorien varallisuuden muodostus tilikauden aikana, ts. aineellisten varojen (varastot, kiinteä pääoma, ei-tuotetut aineelliset varat) ja aineettomien varojen (rahoitusvarat ja muut aineettomat varat) hankinta, sekä tämän varallisuuden muodostuksen rahoitus toisaalta säästön, kiinteän pääoman kulumisen, pääomansiirtojen ja toisaalta velkojen avulla. Asetelma vastaa liitetaulua IV 1.2.

2. Varallisuuden muodostus ja sen rahoitus

	Sektori			Yhteensä
	I	II	III	
I Varallisuuden muodostuksen rahoitus				
II Aineellisen ja aineettoman varallisuuden (pl. rahoitusvarat) muodostus				
III Nettoluotonanto l. rahoitussäästö (I - II = IV - V)				
IV Rahoitusvarojen nettohankinta vaade 1 vaade 2				
V Velkojen nettohankinta vaade 1 vaade 2				

Asetelman 2 rivillä I esitetään varallisuuden muodostuksen tulorahoitus-erien summa. Tämän jälkeen kirjataan aineellisen ja aineettoman varallisuuden (pl. rahoitusvarat) muodostus. Näiden erien summa esitetään rivillä II. Rivi III - nettoluotonanto tai rahoitussäästö - on rivien I ja II erotus. Se on myös yhtä suuri kuin rahoitusvarojen (saatavien) ja velkojen nettohankinnan erotus (IV - V). Sekä saatavat että velat esitetään vaateittain.

Rahoitustaseessa kuvataan sektorien rahoitusvaroja ja velkoja. Kolme sektoria ja kaksi rahoitusvaadetta käsittävä pelkistetty kansantalouden rahoitustase voidaan esittää seuraavasti: (Asetelma vastaa liitetaulua IV 1.3.)

3. Rahoitustase

Velkoja- sektori	Sektori			Velat yhteensä
	I	II	III	
Rahoi- tusvaade Velallissektori				
Vaade 1				
Sektori I				
Sektori II				
Sektori III				
Vaade 2				
Sektori I				
Sektori II				
Sektori III				
Rahoitusvarat yhteensä				

Sektorien rahoitusvarat kirjataan sarakkeittain. Rahoitusvarat luokitellaan ensin vaateittain ja kukin vaaderyhmä velallissektoreittain. Riveillä esite-

tään sektorien velat vaateittain ja velkojasektoreittain.

"Rahoitustaseen muutokset" -taulun (ks. liitetaulu IV 1.4.) esitysmuoto on yhtäläinen rahoitustaseen kanssa. Taulussa kirjataan rahoitusvaateiden nettomuutokset eli ostot miinus myynnit tai nostot miinus kuoletukset.

IV 2. Vaadetilastot

Vaadetilastoissa tarkastellaan vaateiden ja vaaderyhmien muodostamia kokonaisuuksia. Kansantalouden eri sektoreiden saatavien ja velkojen rakennetta, niiden muutoksia ja ominaisuuksia selvitetään kussakin vaadetilastossa vain tiettyjen vaateiden osalta. Tilastot jaetaan suosituksessa seuraaviin ryhmiin:

- talletustilastot
- luottotilastot
- arvopaperitilastot
- osamaksu- ja muun luottokaupan rahoitustilastot

Kunkin vaadetilaston kohdalla määritellään tilaston peittävyys ja käsitteet yleisesti, selvitetään tilastoissa käytettävät luokitukset, luokitusperusteet ja muut vaadetilastojen laadinnassa huomioon otettavat seikat sekä esitetään liitetaulut. Liitetauluissa selvitetään, mitä tietoja vaadetilastoja varten tarvitaan yksittäiseltä tiedonantajalta; tietojen yhdistäminen tilastoiksi ja niiden lopullinen julkaisumuoto esitetään sovittavaksi Tilastokeskuksen ja tiedonantajien kesken.

IV 21. Talletustilastot

Talletustilastoissa selvittävät vaateet muodostavat Suomessa suhteellisen tärkeän erän rahalaitosten omaisuustaseen passiivoissa ja vastaavasti merkittävän saatavaerän kotitalouksilla. Kotitaloudet sijoittavat meillä suuren osan säästöistään juuri rahalaitosten talletustileille.

Talletustilastot koskevat rahoitustilinpidon vaaderyhmiä 8.3-9.3 ja 8.4.-9.4 eli käteistalletuksia ja aikatalletuksia. Talletustilastoihin sisältyy siten tällä hetkellä postisiirto- ja shekkitilitalletukset, käyttötilitalletukset, säästö- ja karttuvien tilien talletukset sekä erilaiset irtisanomisehdoitiset ja määräaikaistalletukset. Kansainvälisen käytännön ja suositusten mukaisesti talletustilastoissa kirjataan myös investointirahastotalletukset, pankkien kassavarantotalletukset ja suhdannevaraus- yms. varausten luonteiset talletukset, lisenssitalletukset Suomen Pankissa, ns. Eurodollari talletukset ja talletustodistukset sekä periaatteessa myös erilaiset huolto-konttoritalletukset. Talletukset osuuskauppojen säästökassoissa sisällytetään myös talletustilastoihin. Velallisina ovat koti- ja ulkomaiset rahalaitokset, osuuskaupat (rahoitustilinpidon yhteydessä osuuskauppojen säästökassoja ei eroteta itsenäisiksi päätöksentekoyksiköiksi) sekä huolto-konttoreita ylläpitävät liikelaitokset. Velkojina ovat kotitaloudet, muut kotimaiset talousyksiköt ja ulkomaat.

Rahoitustilastojaosto suositaa, että talletustilastoissa selvitetään

- a. talletuskanta (mk)
- b. talletusvirrat, so. panot ja otot tileillä (mk)
- c. tilien lukumäärät (kpl)

seuraavia luokituksia soveltaen:

1. Tilimuoto
2. Talletustilin valuutta
3. Tallettajan sektori
4. Tallettajan toimiala
5. Tallettajan sosiaalistaloudelliset tiedot
6. Talletusten alueellinen jakautuma
7. Talletusten suuruusluokka
8. Talletusten korko

Seuraavassa tarkastellaan yksityiskohtaisemmin ylläolevan luettelon mukaisia luokituksia ja niissä sovellettuja luokitusperusteita:

1. Tällä hetkellä voidaan erottaa talletusten osalta seuraavat tilimuodot:
 - a. shekkitilit
 - b. postisiirtotilit
 - c. käyttötilit
 - d. säästötilit ja karttavat talletustilit
 - e. irtisanomisehtoiset talletukset (talletus on irtisanottava ennen nostoa ja korko riippuu irtisanomisajasta). Tähän ryhmään sisältyvät:

- 0 kk:n irtisanomisaika (vaadittaessa maksettava eli avistatalletus),		korko	0 %
- 1 kk:n	"	"	1 %
- 2-3 kk:n	"	"	2 %
- 4-5 kk:n	"	"	3 %
- 6 kk:n	"	"	4½ %
 - f. määräaikaistalletukset (talletus voidaan nostaa erääntyessä ja korko riippuu talletusajasta), joita ovat:

- 6 kk:n talletukset,	korko	4½ %
- 12 kk:n	"	5 %
- 24 kk:n	"	6 %

- g. muut tilit
 - valuuttatilit
 - valuuttashekkitilit
 - muut

2. Talletustilastoissa tulee selvittää
 - kotimaiset kotimaan rahan määräiset talletukset
 - kotimaiset ulkomaan rahan määräiset talletukset
 - ulkomaiset ulkomaan rahan määräiset talletukset
 - ulkomaiset kotimaan rahan määräiset talletukset

Ulkomaan rahan määräiset talletukset tulee luokitella valuuttalajeittain.

Tämän lisäksi olisi pyrittävä selvittämään myös kotimaisten talousyksiköiden talletukset ulkomaisissa rahalaitoksissa.

3. Talletukset tulee jakaa sektoriluokituksen mukaisesti. Sektoriluokitus pystytään selvittämään toistaiseksi vain karkean luokituksen puitteissa ja otantatutkimusta apuna käyttäen. Sektoriluokitus on esitetty liitteessä 1 A.

4. Yhteisö- ja yhteisömaisten yritysten, yksityisten elinkeinonharjoittajien sekä yleishyödyllisten yhteisöjen talletukset tulee jakaa toimialoittain liitteessä 1 B esitetyn toimialaluokituksen mukaisesti. Myös näiden tietojen hankinnassa joudutaan todennäköisesti käyttämään otantatutkimusta ja verran karkeaa toimialaluokitusta.

5. Yksityisten henkilöiden talletukset tulisi selvittää sosiaalistaloudellisten luokitusten puitteissa yhdenmukaisesti tulonjakotilastojen vastaavien luokitusten kanssa. Tärkeimpiä tietoja olisivat tallettajan ammatti- ja sosiaal asema, tulot, ikä ja sukupuoli. Rahoitustilastojaosto on kuitenkin sitä mieltä, ettei sosiaalistaloudellisten tietojen kerääminen ole mahdollista rahalaitos-

ten nykyisten tietojenkäsittelymenetelmien avulla. Tietojen hankinta edellyttäisi, että talletustileissä on ilmoitettu tallettajan henkilötunnus (ks. luku V 2. s. 74). Sosiaalistaloudellisen luokituksen korvikkeena esitetään tallettajien ryhmittelyä iän ja sukupuolen mukaan. Nämä luokitukset suositetaan sovellettavaksi fyysisten henkilöiden osalta ja ikäluokitukseksi esitetään seuraavaa:

- 14 vuotta	
15 - 19	"
20 - 24	"
25 - 34	"
35 - 44	"
45 - 54	"
55 - 64	"
65 -	"

Tallettajien ikäluokittelun mukaisesti tiedot muuttuvat todennäköisesti suhteellisen hitaasti, minkä vuoksi tätä asiaa koskevia tilastoja ei tarvitse laatia kovin usein, esimerkiksi kolmen vuoden välein laaditut selvitykset lienevät riittäviä tilastojen käytön kannalta. Tietojen hankinnassa voidaan käyttää otantatutkimusta.

6. Talletukset suositetaan jaettavaksi tallettajien alueellisen sijaintipaikan mukaan. Koska alueelliset tiedot ovat rahalaitosten puolelta vaikeasti selvitettävissä, esitetään, että jakoperusteena käytetään rahalaitoksen konttorin sijaintipaikkaa. Varsinaisten talletusten osalta konttorin sijaintipaikan voidaan katsoa kuvaavan verraten hyvin myös tallettajan alueellista sijaintia. Shekkitilitalletuksissa usealla eri alueella toimivien yritysten talletukset saattavat aiheuttaa sen, etteivät konttorikohtaiset talletustiedot kuvasta tallettajien alueellista sijaintia. Tilastoissa sovelletaan yleisiä alueluokituksia.

7. Varsinaiset talletukset tulee selvittää tilikohtaisesti suuruusluokittain. Suuruusluokkajako, jota tarkistetaan tarpeen mukaan käyttöönoton yhteydessä, voi olla esimerkiksi seuraava:

0 -	10 mk
11 -	500 "
501 -	1 000 "
1 001 -	2 000 "
2 001 -	5 000 "
5 001 -	10 000 "
10 001 -	50 000 "
50 001 -	"

On huomattava, että suuruusluokkajako osoittaa talletustilien suuruuden eikä tallettajakohtaista suuruusluokkaa. Tallettajakohtaista suuruusluokitusta ei ole mahdollista selvittää nykyisten tietojenkäsittelymenetelmien puitteissa.

8. Rahalaitosten ottolainauksen painotetun keskikoron lisäksi tulisi pyrkiä selvittämään myös vuosittaisten korkohyvitysten markkamäärät sektoreittain ja sosiaalistaloudellisen luokituksen mukaisesti.

Liitteen 2 tauluissa IV 21.1. - 8. on taulukkomuotoon ryhmitelty ne tiedot, joita tiedonantajilta ehdotetaan kerättäväksi. Tietojen julkaisumuodosta

päätetään myöhemmin. Tauluissa IV 21.1. - 6. esitetään talletuskantaa koskevat tiedot ja tauluissa IV 21.7. - 8. talletuksia koskevat bruttovirtatiedot.

IV 22. Luottotilastot

Luottotilastoja ovat kaikki ne tilastot, joiden avulla selvitetään talouselämän eri sektoreiden luotonantoon ja luotonottoon liittyviä luottokanta-, luottovirta-, luottoehto- ja alueellisia luottomarkkinatietoja.

Luottotilastot koskevat rahoitustilinpidon vaaderyhmiä 8.7. - 9.7, 8.8 - 9.8, 8.9 - 9.9, 8.10 - 9.10 (kts. liite 1 D) eli shekkitililuottoja, vekseleitä, velkakirjalainoja ja muita luottoja. Luottotilastoissa pyritään selvittämään periaatteessa kaikkien talousyksiköiden mainittujen vaateiden muodossa myöntämät luotot. Luottotilastojen kehittämistyön ensimmäisessä vaiheessa kirjataan ainoastaan rahoituslaitosten, valtion ja ulkomaiden myöntämät luotot, koska tietojen saanti on muilta talousyksiköiltä suhteellisen vaikeaa. Toisessa vaiheessa luottotilastoihin sisällytetään myös kuntien, yritysten, yksityisten yleishyödyllisten yhteisöjen ja kotitalouksien myöntämät luotot, joita ei kuitenkaan kirjata yhtä yksityiskohtaisesti kuin rahoituslaitosten, valtion ja ulkomaiden myöntämiä luottoja. Luotonsaajina voivat olla periaatteessa kaikki talousyksiköt.

Rahoitustilastojaosto esittää, että luottotilastoissa tulee selvittää seuraavia tietoja:

1. Vaadetyyppi
2. Valuuttalaji
3. Luotonantajan ja luotonsaajan sektori
4. Luotonantajan ja luotonsaajan toimiala
5. Luotonsaajan sijaintialue
6. Luottojen käyttötarkoitus
7. Luottojen suuruusluokkajako
8. Laina-aika
9. Korko
10. Luottojen vakuudet

Seuraavassa tarkastellaan yksityiskohtaisemmin luottotilastoissa selvitettäviä tietoja ja näiden luokituksessa sovellettavia perusteita.

1. Luottotilastoissa esitettävät vaademuodot ovat:

- velkakirjalainat
- shekkitaliluotot
- vekselit
- muut lainat

Valtion ja muista varoista välitetyt lainat erotetaan muista luotoista. Valtion varoista välitetyt lainat tulee käsitellä valtion lainoina, ei välittävän rahoituslaitoksen lainanantona. Shekkitaliluotoista selvitetään limiitti sekä käytetyn shekkitaliluoton määrä.

2. Luottotilastoissa on selvitettävä erikseen

- kotimaan rahan määräiset luotot
- ulkomaan rahan määräiset luotot

Ulkomailta saadut luotot jaetaan valuuttalajeittain seuraaviin päävaluuttoihin:

- Englannin punta
- Ruotsin kruunu
- Saksan liittotasavallan markka
- Sveitsin frangi
- USA:n dollari
- Muut valuutat

3. Luottotilastoissa sovellettava sektoriluokitus on esitetty liitteessä 1 A. Samaa sektoriluokitusta sovelletaan luotonantajiin ja luotonsaajiin. Rahoituslaitosten väliset sekä valtion ja rahoituslaitosten väliset luotot tulee myös selvittää sektoriluokituksen mukaisesti.

4. Yhteisö- ja yhteisömaisten yritysten, yksityisten elinkeinonharjoittajien sekä yleishyödyllisten yhteisöjen saamat luotot on jaettava toimialoittain. Toimialaluokitus on esitetty liitteessä 1 B. Nykyisen luottokantatilaston toimialaluokitus tulee muuttaa tämän suosituksen mukaiseksi.

5. Luottotilastoissa suositetaan luotonsaajat luokiteltavaksi niiden alueellisen sijaintipaikan mukaan. Alueluokituksen osalta noudatetaan liitteessä 1 C esitettyjä yleisperiaatteita. Ulkomaiset luotot tulee kirjata luotonantaja- ja luotonsaajamaittain ja kansainväliset järjestöt ja yhteisöt erotetaan omaksi ryhmäkseen.

6. Nostetuista uusista vekseliluotoista, velkakirjalainoista ja muista luotoista tulee esittää käyttötarkoitus seuraavan luokituksen mukaisesti:

- asuntoluotot
- muut talonrakennusluotot
- muut kiinteistöluotot
- muut luotot

Asuntoluotoilla tarkoitetaan kaikkia niitä luottoja, jotka on tarkoitettu uusien ja vanhojen asuntojen hankkimiseksi (tuottamiseksi) tai vanhojen asuntojen peruskorjauksiin. Vastaavalla tavalla käsitellään muut talonrakennusluotot ja muut kiinteistöluotot. Luotot luokitellaan niiden luottosopimuksessa ilmaistun käyttötarkoituksen mukaan. Mikäli käytännössä on mahdollista jaosto suosittaa jaettavaksi asuntoluotot

- asunto-oy:n osakkeiden hankkimiseksi
 - arava
 - muu
- kiinteistö-oy:n osakkeiden hankkimiseksi
 - arava
 - muu
- muu asuntoluotto
 - arava
 - muu

7. Luottokanta esitetään jaettavaksi luottojen suuruuden mukaan esimerkiksi seuraaviin luokkiin:

-	5 000
5 001 -	10 000
10 001 -	50 000
50 001 -	100 000
100 001 -	500 000
500 001 -	1 000 000
1 000 001 -	5 000 000
5 000 001 -	10 000 000
yli 10 milj. mk.	

Luokitus on esimerkin luontoinen ja sitä tulee tarkistaa tilaston laadinnan yhteydessä.

8. Velkakirjalainojen kanta tulee jakaa jäljellä olevan laina-ajan mukaan vuoden tarkkuudella. Luokitusperusteena on luottosopimuksessa mainittu viimeisen kuoletuserän takaisinmaksuvuosi.

9. Vekselit, shekkituliluotot, velkakirja- ja muut lainat jaotellaan sektoreittain ja toimialoittain nimelliskoron mukaan 0.25 prosenttiyksikön tarkkuudella. Shekkituliluottojen osalta korkoon sisältyy myös limiitistä maksettu provisio, muiden luottojen osalta ei toimituskuluja yms. kustannuksia sisällytetä korkoon. Mahdollista indeksikorotusta ei lueta kuuluvaksi nimelliskorkoon.

10. Velkakirjalainakanta tulee selvittää vakuuksien mukaan ryhmiteltynä. Vakuusluokitus on esitetty liitetaulussa IV 22.15. Luokitusperusteena käytetään lainasopimuksessa ilmoitettua vakuutta. Mikäli jollakin luotolla on useampia vakuuksia tai vakuutta ei muuten voida yksikäsitteisesti määrittää, sijoitetaan luotto ryhmään "Kompleksivakuudet".

Liitetaulussa IV 22.1. - 15. esitetään ne tiedot, joita tiedonantajilta suositetaan kerättäväksi luottotilastoja varten. Tauluissa IV 22.1. - 5. esitetään luottokantaa koskevat tiedot, tauluissa IV 22.6. - 10. luottovirtoja koskevat tiedot ja tauluissa IV 22.11. - 15. luottoehtoja koskevat tiedot.

IV 23. Arvopaperitilastot

Arvopaperitilastoissa ovat kuvauksen kohteena kaikki kotimaisten talousyksiköiden liikkeeseen laskemat obligaatiot, debentuurit ja muut joukkovelkakirjalainat, kotimaisten yhteisöjen osakkeet ja osuudet sekä ulkomaisista osakkeista ja osuuksista kotimaisten talousyksiköiden hallussa olevat vaateet. Arvopaperitilastot kattavat siten rahoitustilinpidon vaaderyhmät 8.5. - 9.5. ja 8.6. - 9.6., eli obligaatiot sekä osakkeet ja osuudet. Rahoitustilastojaosto näkee tarkoituksenmukaiseksi jakaa arvopaperitilastot kolmeen ryhmään; 1) obligaatiotilasto, joihin sisältyy obligaatiot, debentuurit ja muut joukkovelkakirjalainat, 2) osake- ja osuustilastot, 3) pörssitilastot, joihin sisällytetään kaikki Helsingin Arvopaperipörssissä noteeratut arvopaperit.

Arvopaperitilastojen laadinnassa voidaan soveltaa kolmea erilaista tarkastelutapaa. Tilastot voidaan laatia liikkeellelaskijalta eli velalliselta, arvopapereiden omistajalta ja arvopaperipörssistä saatavien tietojen pohjalta. Arvopapereiden liikkeellelaskijoita koskevat tiedot ovat luotettavimmin ja helpommin selvitettävissä kuin arvopapereiden omistustiedot. Obligaatiolainan liikkeellelasku perustuu viranomaisilta saatuun lupaan ja osakepääoman korotus ilmoitukseen. Samassa yhteydessä tapahtuma myös rekisteröidään julkisen vallan toimesta. Sitä vastoin arvopapereiden omistusta koskevat tiedot saadaan pelkästään omistajasektoreilta suoritettujen tiedustelujen pohjalta.

IV 231. Obligaatiotilastot

Obligaatiotilastoissa tarkastelun kohteena ovat joukkovelkakirjalainat eli obligaatiot, debentuurit sekä muut joukkovelkakirjalainat.

Obligaatiotilastoissa ehdotetaan selvitettäväksi seuraavia tietoja:

1. lainakanta ajanjakson lopussa
2. ajanjakson aikana tapahtunut saatavien lisäys uusien lainojen merkinnän ja vanhojen lainojen oston sekä saatavien vähennys kuoletusten ja myyntien muodossa
3. ajanjakson aikana tapahtunut velkojen lisäys uusien lainojen liikkeellelaskun muodossa sekä velkojen vähennys lainojen kuoletusten muodossa.

Edellä esitetyt tiedot tulee obliigaatiotilastoissa selvittää seuraavien ominaisuuksien mukaan:

1. vaademuoto
2. valuuttalaji
3. sektori
4. toimiala
5. ostajaryhmä
6. markkina-alue, missä laina on laskettu liikkeelle
7. luottoaika ja vuosittaiset kuoletukset
8. emissiokurssi
9. korko
10. indeksi yms. sidonnaisuus

Seuraavassa selvitetään luokituksen kohteena olevia ominaisuuksia ja esitetään ryhmitysperusteet.¹⁾

1. Tällä hetkellä joukkovelkakirjalainat voidaan ryhmitellä seuraavasti:

- a. obliigaatiolainat
- b. luottodebenttuurilainat
- c. vastuudebenttuurilainat
- d. muut joukkovelkakirjalainat

1) Selostuksessa käytetään joukkovelkakirjalainojen liikkeeseenlaskijoilta kerättävien tilastojen asemesta "joukkovelkakirjalainojen rekisteri" -käsitettä koska velallisen puolelta laaditut obliigaatiotilastot perustuvat yksinomaan joukkovelkakirjalainojen rekisteriin.

Joukkovelkakirjalainojen rekistereissä tulee erottaa toisistaan kaikki edellä luetellut lainamuodot. Joukkovelkakirjalainojen omistajilta kerättyjen tietojen pohjalta laadituissa tilastoissa esitetään muodostettavaksi vain kaksi ryhmää, obligaatiolainat sekä debentuuri- ja muut joukkovelkakirjalainat.

2. Joukkovelkakirjalainojen rekistereissä tulee lainat kirjata valuuttalajeittain. Valuuttalajeiksi suositetaan:

- Suomen markka
- Englannin punta
- Ruotsin kruunu
- Saksan liittotasavallan markka
- Sveitsin frangi
- USA:n dollari
- "Unit of account"
- Muut valuutat

Omistajilta kerättävissä tiedoissa tulee selvittää erikseen vain koti- ja ulkomaan rahan määräiset lainat.

3. Kaikissa obligaatiotilastoissa tulee velalliset ja velkojat ryhmitellä sektoreittain. Sektoriluokitus on esitetty liitteessä 1 A.

4. Joukkovelkakirjalainojen rekistereissä tulee liikkeeseenlasketut lainat selvittää liitteessä 1 B esitetyn toimialaluokituksen mukaisesti. Lisäksi rahoituslaitosten, valtion ja ulkomaisten talousyksiköiden hallussa olevat joukkovelkakirjalainat selvitetään velallisen toimialan mukaan.

5. Mm. OECD:n rahoitustilastot edellyttävät, että kaikista joukkovelkakirjalainoista selvitetään toisaalta pelkästään tietylle ostajaryhmälle kaksipuolisella sopimuksella myydyt lainat sekä toisaalta yleisölle, so. kenelle tahansa

ostajalle tarkoitettut lainat. Joukkovelkakirjalainojen rekistereissä esitetään eri sektoreiden liikkeeseenlaskemat lainat jaettavaksi yleisölainoihin ja erillislainoihin. Erillislainojen ostajat tulee lisäksi luokitella sektoreittain.

6. Joukkovelkakirjalainojen rekistereissä suositetaan erotettavaksi toisistaan

- kotimaan markkinoilla liikkeeseenlasketut lainat (ml. ulkomaisten talousyksiköiden lainat)
- ainoastaan yhden ulkomaan alueella liikkeeseenlasketut lainat (traditional foreign issues)
- usean maan alueella liikkeeseenlasketut lainat (international issues).

7. Joukkovelkakirjalainojen rekistereistä tulee luottoajan lisäksi selvittää lainan kuoletussuunnitelma, so. vuosittaiset kuoletukset etukäteen. Kyseiset tiedot suositetaan selvitettäväksi sekä sektori- että toimialaluokituksen mukaisesti.

8. Joukkovelkakirjalainoista suositetaan rekistereissä kirjattavaksi lainojen emissiokurssi ostajan kannalta.

9. Joukkovelkakirjalainakannan ja neljännesvuoden aikana liikkeeseenlaskettujen lainojen nimelliskorot tulee selvittää neljännesvuosittain. Korot suositetaan laskettavaksi sektoreittain ja toimialoittain.

Uusien joukkovelkakirjalainojen efektiiviset korot ostajan kannalta ehdotetaan laskettavaksi emissiokurssin pohjalta. Laskenta tulee suorittaa joukkovelkakirjalainojen rekistereissä.

10. Obligaatiotilastoissa tulee kirjata lainojen indeksiehtoisuus, vaihtuvakorkoisuus ja valuuttaehtoisuus sekä muita sidonnaisuutta kuvaavia tietoja.

Joukkovelkakirjalainat suositetaan rekistereissä arvostettavaksi nimellisarvoon ja omistajatilastoissa nimellis- ja markkina-arvoon. Mikäli markkina-arvoa ei ole saatavissa käytetään verotusarvoa. (Arvostuksesta yleensä, kts. luku III 3.)

Obligaatio-, debentuuri- ja muita joukkovelkakirjalainoja koskeva laki velvoittaa Suomen Pankin pitämään rekisteriä kaikista yksityisistä joukkovelkakirjalainoista. Valtion obligaatioista pidetään kortistoa Valtiokonttorissa.

Rahoitustilastojaosto suosittaa, että Suomen Pankin ja Valtiokonttorin rekistereissä lainat ryhmitellään siten, että em. rekistereistä saadaan edellä kohdissa 1-10 sekä liitteen 2 tauluissa IV 231.1 - IV 231.13. esitetyt tiedot. Rekistereissä tulee ilmoittaa lisäksi arvopapereiden liikkeellelaskijan liiketunnus.

Liitteessä 2, tauluissa IV 231.1. - 15. esitetään taulukkomuodossa ne tiedot, joita tiedonantajilta ehdotetaan obligaatiotilastoja varten kerättäväksi. Tauluissa IV 231.1. - 13. ovat joukkovelkakirjalainojen rekisteristä selvitettävät tiedot ja tauluissa IV 231.14. - 15. vastaavasti omistajilta kerättävät tiedot.

Ensimmäinen taulu, IV 231.1., sisältää lainakohtaisesti ne tiedot, jotka joukkovelkakirjalainojen rekisteriin tulisi kerätä kuukauden aikana liikkeel-

lasketuista joukkovelkakirjalainoista. Muut taulut on ryhmitelty siten, että joukkovelkakirjalainojen kantaa kuvaavat tiedot ovat tauluissa IV 231.2. - 4., joukkovelkakirjalainavirtoja, siis myyntejä ja kuoletuksia koskevat tiedot esitetään tauluissa IV 231.5. - 9. ja tauluissa IV 231.10. - 13. ovat lainaehtoihin liittyvät tiedot. Joukkovelkakirjalainojen omistajilta kerättävät tiedot on esitetty tauluissa IV 231.14. - 15.

IV 232. Osake- ja osuustilastot

Osake- ja osuustilastoissa suositaan selvitettäväksi seuraavat tiedot:

1. Vaademuoto
2. Sektori
3. Toimiala
4. Osake- ja osuuspääoman suuruus
5. Osakeyhtiön ja osuuskunnan toiminta-alue

Seuraavassa tarkastellaan yksityiskohtaisemmin edellä esitettyjä tietoja sekä niiden yhteydessä sovellettavia luokituksia ja luokitusperusteita.

1. Pörssissä noteeratut ja muut osakkeet tulee eritellä joidenkin osakeomistusta kuvaavien taulujen kohdalla. Arvopaperipörssin toimintaa kuvaavat liiketoimet esitetään erikseen luvussa IV 233.

2. Osakkeiden ja osuuksien liikkeeseenlaskut ja osakepääoma sekä näiden vaateiden omistus suositetaan selvitettäväksi sektoriluokituksen mukaisesti. Samaa luokitusta (kts. liite 1 A) sovelletaan sekä osakeyhtiö- ja osuuskunta rekistereissä että omistajaryhmiltä kerättäviin tietoihin perustuvissa tilastoissa.

3. Osakeyhtiö- ja osuuskunta rekistereissä tulee julkisten yritysten ja yksityisten yhteisö- ja yhteisömaisten yritysten osalta selvittää toimialajako.

4. Osakeyhtiö- ja osuuskuntarekistereissä yritykset on jaettava osake- ja osuuspääoman suuruuden mukaan esimerkiksi seuraaviin luokkiin:

enintään -	1 000 mk
1 001 -	3 000 mk
3 001 -	10 000 mk
10 001 -	20 000 mk
20 001 -	50 000 mk
50 001 -	100 000 mk
100 001 -	500 000 mk
500 001 -	2 milj. mk
2.1 -	10 milj. mk
10.1 -	50 milj. mk
yli	50 milj. mk

Suuruusluokitus vastaa nykyistä osakeyhtiötilaston suuruusluokkajakoa.

Luokitusta tulee kuitenkin osake- ja osuustilastojen uudistamisen yhteydessä tarkistaa.

5. Osakeyhtiö- ja osuuskuntarekisterien pohjalta laadittavissa tilastoissa yritykset tulee ryhmitellä tilastoalueittain. Ratkaiseva on yritysten pääasiallinen toiminta-alue. Yritysten sijoituksesta tilastoalueisiin kts. tarkemmin liitteestä 1 C.

Osakeyhtiö- ja osuuskuntarekistereissä kantatiedot ja liiketoimet tulee arvoistaa nimellisarvoon. Osakkeiden ja osuuksien omistusta kuvaavissa tilastoissa ko. vaateet arvostetaan nimellis-, markkina- ja verotusarvoon. Arvostuksesta yleisesti kts. luku III 3.

Rahoitustilastojaosto suosittaa, että Tilastokeskuksessa Patentti- ja rekisterihallituksen antamien tietojen pohjalta laadittavaa osakeyhtiörekisteriä tarkistetaan toimialaluokituksen osalta sekä selvitetään rekisterissä sektori- luokitus ja yritysten alueellinen sijaintipaikka. Osakeyhtiörekisterin tietovarantoon suoritetaan lisättäväksi myös liiketunnus, jolloin osakeyhtiörekisterin tietoja voidaan verrata muiden yhteisörekistereiden tietoihin. Osakeyhtiörekisterin yhteyteen suositetaan perustettavaksi myös osuuskuntarekisteri.

Osakkeiden- ja osuuksien omistus voidaan selvittää tyydyttävästi vain koko yrityssektorin ja yleishyödylliset yhteisöt kattavien tasetilastojen ja julkisen sektorin tilinpäätöstilastojen pohjalta. Tulevaisuudessa tulee ehkä mahdolliseksi saada myös verottajan kautta osakeomistusta koskevia tietoja.

Liitteen 2 tauluissa IV 232.1. - 9. esitetään ne tiedot, joita osake- ja osuus- tilastoja varten ehdotetaan eri tiedonantajilta kerättävän. Tauluissa IV 232.1. - 6. esitetään osakeyhtiö- ja osuuskuntarekistereissä selvitettävät tiedot ja tauluissa IV 232.7. - 9. vastaavasti osakkeiden ja osuuksien omistajilta kerättävät tiedot.

Taulut on ryhmitelty siten, että tauluissa IV 232.1. - 4. ovat osakkeiden ja osuuksien kantaa kuvaavat tiedot, sekä tauluissa IV 232.5. - 6. vastaavat virtatiedot. Tauluissa IV 232.7. - 8. esitetään osakkeiden ja osuuksien omistusta koskevat kantatiedot sekä taulussa IV 232.9. osakeomistusta kuvaavat virtatiedot.

IV 233. Pörssitilastot

Rahoitustilastojaoston mielestä pörssitilastot tulee esittää erillisenä tilastona, koska pörssitoimintaa kuvaava aineisto muodostaa suhteellisen itsenäisen kokonaisuuden. Pörssissä noteeratut arvopaperit ovat luonnollisesti mukana myös muissa arvopaperitilastoissa.

Kuvauksen kohteena ovat kaikki osakkeiden, obligaatioiden, debentuurien ja merkintäoikeuksien ostot ja myynnit arvopaperipörssissä sekä hinnat liiketoimihetkellä, tuotto prosentit sekä pörssiyhtiöiden osakepääomat, osakkeiden nimellisarvot ja osinkoprosentit.

Pörssitilasto on luonteeltaan yhteenvetotilasto, jonka puitteissa koordinoidaan ja uudelleenmuokataan eri lähteistä saatava pörssiä koskeva tilastoaineisto. Yhteenvetojen lisäksi pörssitilastoissa suositetaan osakeyhtiöt ryhmiteltäväksi rahoitustilastoissa noudatettavien yleisten luokitusten mukaisesti. Pörssitilastoissa tulee selvittää seuraavia tietoja:

1. Etuoikeutetut osakkeet, muut osakkeet, obligatiot, debentuurit ja muut joukkovelkakirjalainat sekä merkintäoikeudet tulee erottaa toisistaan.
2. Arvopaperit tulee jaotella liikkeellelaskijan sektorin ja toimialan mukaan.
3. Pörssitilastoissa suositetaan selvitettäväksi kotitalouksien merkintäosuus eri pörssiyhtiöiden maksullisista emissioista.

4. Päivittäin, viikoittain, kuukausittain, neljännesvuosittain ja vuosittain julkaistava pörssi-informaatio tulee koordinoida keskenään. Osakkeista kerätään tilastoihin (ks. liitetaulu IV 233.1.) yhtiön nimi, liiketunnus, sektori- ja toimialatunnus, osakkeen muoto, sarja, osakepääoma, osakkeiden nimellisarvo, osinko kahtena edellisenä vuotena, tuottolaskelma (laskettu viime osingon ja ostonoteerausten pohjalta), periodin aikana myytyjen osakkeiden kappalemäärä ja arvo, sekä periodin aikana maksettu ylin ja alin myyntikurssi. Obligaatioista, debentureista ja merkintäoikeuksista esitetään sektori- ja toimialatietojen lisäksi ainoastaan myynti- ja hintatiedot.

Pörssitilastoja uudistettaessa ei ole tarkoituksenmukaista laajentaa tai muuttaa huomattavasti pörssin toiminnasta saatavaa päivittäistä tai viikoittaista informaatiota; sen sijaan on kiinnitettävä huomiota kuukausittain, neljännesvuosittaisten ja vuosittaisten yhteenvetojen laadintaan, sektori- ja toimialaluokitusta koskeviin täsmennyksiin sekä pörssissä noteerattujen arvopapereiden ostajaryhmiä koskevien tietojen selvittämiseen.

Liitteen 2 tauluissa IV 233.1. - 4. esitetään ne tiedot, joita pörssin toiminnasta esitetään selvitetäväksi tilastoja varten. Liitetaulua IV 233.1. voidaan käyttää tarkasteltaessa pörssissä tehtyjä osakeliiketoimia. Tämän taulun pohjalta voidaan lisäksi laatia sektori- ja toimialakohtaisia yhteenvetotauluja. Taulussa IV 233.2. esitetään pörssissä tehdyt obligaatioiden, muiden joukkovelkakirjalainojen ja merkintäoikeuksien kaupat. Taulu IV 233.3. laaditaan kahden edellä mainitun taulun pohjalta ja siinä tarkastellaan yhteenvetona pörssissä noteerattujen osakkeiden ostoja ja myyntejä. Taulu IV 233.4. on pörssinvälittäjiltä kerättävä tietoja osakkeiden emissioista merkitsijäryhmittäin.

IV 24. Osamaksu- ja muun luottokaupan rahoitustilastot

Osamaksu- ja muilla kuluttajaluotoilla tarkoitetaan pääasiassa kulutushyödykkeiden oston yhteydessä myyjän tai tämän edustajan (luottokaupan rahoituslaitoksen) sekä ostajan välille muodostuvaa luottosuhdetta. Rahoitustilinpidon vaadeluokituksessa nämä ns. kuluttajaluotot sisältyvät ryhmään 8.10.-9.10, "Muut lainat". Vaikka kuluttajaluotot kirjataan sekä rahoitustilinpidossa että luottotilastoissa, pitää rahoitustilastojaosto tarkoituksenmukaisena laatia niistä myös erilliset yhteenvetotilastot.

Tarkastelun kohteena ovat erikseen osamaksukauppa ja muu kuluttajaluottokauppa. Osamaksukaupassa vähittäiskauppa-, tukkukauppa- tai teollisuusyritys solmii ostajan kanssa osamaksusopimuksen, jossa määritellään käsi-raha, osamaksuerät ja maksuaika. Yritys voi diskontata solmimansa sopimuksen osamaksukaupan rahoitusyhtiölle, joka käytännössä hoitaa maksujen perimiset. Muussa kuluttajaluottokaupassa hyödyke luovutetaan ostajalle kuittausta vastaan ja sopimuksella, että ostos maksetaan tietyn ajan kuluttua. Muu kuluttajaluottokauppa voidaan jakaa kahteen pääryhmään; ns. luottokorttikauppaan, jossa lasku tulee maksaa yleensä ostokuukautta seuraavan kuukauden loppuun mennessä ja ns. asiakastilikauppaan, jossa kuukauden aikana suoritetut ostot kirjataan kuukauden lopussa maksettavaan asiakastiliin. On huomattava, että rahalaitosten yms. luotonantajien kulutustavaroiden hankintaan myöntämiä luottoja ei lueta tässä yhteydessä kuluttajaluottoihin.

Luottokaupassa velallisena on ostaja ja velkojana joko myyjä tai diskontattujen sopimusten osalta luottokaupan rahoituslaitos. Lopullisen vastuun kantaa kuitenkin myyjä myös siirrettyjen sopimusten osalta.

Osamaksu- ja muun luottokaupan rahoitustilastoissa tulee selvittää seuraavia tietoja:

1. Tilastoissa tulee eritellä:
 - a. luottokaupan koko arvo periodin aikana ja luoton osuus luottokaupan kokonaisarvosta
 - b. luottokaupan puitteissa muodostunut luottokanta ja luottovirrat; toisin sanoen, mikä on ostajien velka tietyllä hetkellä ja kuinka paljon periodin aikana on solmittu uusia sopimuksia ja kuinka paljon kuoletettu vanhoja.

Osamaksuluotot ja osamaksulla tapahtunut hyödykemyynti sekä muut kuluttajaluotot, luottokorttien ja asiakastilien puitteissa muodostunut luottokanta ja hyödykemyynti selvitetään erikseen.

2. Sektorijako esitetään selvitettäväksi sekä velkojien että velallisten osalta.
3. Yksityisten elinkeinonharjoittajien luotot kirjataan toimialoittain.
4. Osamaksulla myydyistä hyödykkeistä tulee selvittää niiden arvo sekä mahdollisuuksien mukaan myös niiden määrä.
5. Mahdollisuuksien mukaan tulee tilastoissa kirjata myös osamaksusopimusten alkuperäiset keskimääräiset pituudet ja luottokustannukset ostajan kannalta vaikka erityisesti luottokustannusten selvittäminen saattaa olla erittäin vaikeaa.

Tilastoissa on osamaksuluotoksi tarkoituksenmukaista kirjata koko ostajan velka, koska käytännössä ostajan velan jakaminen toisaalta luotto-osaan ja toisaalta korko- ja kuoletusosaan samoin kuin kuoletuserän jakaminen luoton lyhennykseen sekä korkoon ja muihin kuluihin on erittäin vaikea tehtävä.

Tauluissa IV 24.1. - IV 24.4. esitetään ne tiedot, jotka osamaksuluotoista ja muusta luottokaupan rahoituksesta esitetään tilastoissa selvitettäväksi. Tauluissa IV 24.1. esitetään luottokanta periodin lopussa. Taulussa IV 24.2. selvitetään luottokaupassa periodin aikana myytyjen hyödykkeiden arvo hyödykeryhmittäin. Tauluissa IV 24.3. ja IV 24.4. on osamaksukaupan rahoituslaitoksille siirretyissä sopimuksissa sovelletut keskimääräiset luottoajat sekä kuukausittain maksettavaksi laukeavat osamaksuerät (kuoletussuunnitelma). Viimeisessä taulussa selvitetään luottokustannukset ostajan kannalta.

IV 3. Tilinpäätöstilastot

Luvussa II 3. esitettiin, että tilinpäätöstilastojen avulla toisaalta kuvataan kansantalouden eri sektoreiden toimintaa perusyksiköiden näkökulmasta ja toisaalta tilastoista saadaan perusaineistoa kansantalouden tilinpitojärjestelmien laadintaa varten. Tilinpäätöstilastojen laadinnassa voidaan näin ollen erottaa kaksi päätavoitetta. Tilinpäätöstilastot olisi sisällöltään pyrittävä laatimaan sellaiseksi, että samaan tilastoryhmään kuuluvien yksiköiden taloudellisen toiminnan erityispiirteet saadaan mahdollisimman hyvin esille. Toisena päätavoitteena voidaan pitää sitä, että tilinpäätöstilastot ovat vertailukelpoisia kansantalouden tilinpidon kanssa tilastoissa käytettävien luokitusten, käsitteistön ja arvostusten suhteen. Vertailukelpoisuuden tulee luonnollisesti vallita myös eri tilinpäätöstilastojen välillä.

Tilinpäätöstilastoihin sisällytetään seuraavassa rahoituslaitostilastojen yhteisö- ja yhteisömaisten yritysten tasetilastojen ja yleishyödyllisten yhteisöjen tasetilastojen lisäksi myös kotitaloustiedustelu ja maksutase, koska kahta viimeksimainittua tilastoa käytetään periaatteessa samalla tavoin kuin muita

tilinpäätöstilastoja rahoitustilinpidon ja vaadetilastojen laadintaan ja näiden tilastojen puitteissa myös tarkastellaan kotitalous- ja ulkomaat - sektorin taloudellista toimintaa kokonaisuutena.

Käsiteltävässä luvussa tarkastellaan tilinpäätöstilastoja ensi sijassa siltä osin kuin niitä käytetään rahoitustilinpidon tai vaadetilastojen perustilastoina tai muun sektoria koskevan rahoitusinformaation perusaineistona. Rahoitustilastojaoston suositukset ja huomautukset tilinpäätöstilastojen sisällöstä, tilastojen laadintanopeudesta, uusien tilastojen laadinnasta ja muista rahoitustilastojen kannalta olennaisista seikoista ovat verraten yleisluonteisia. Yksityiskohtaisempi tarkastelu sisältyy kuhunkin tilinpäätöstilastoan liittyvän kehittämistyön piiriin.

IV 31. Rahoituslaitostilastot

Rahoituslaitosten tilinpäätöstilastoja laaditaan tällä hetkellä liikepankeista ja kiinnitysluottolaitoksista, säästöpankeista, osuuspankeista, Postipankista, vakuutusyhtiöistä sekä suppeina monisteina muista vakuutuslaitoksista. Edellä lueteltujen yritysten ulkopuolelle jäävistä rahoituslaitoksista ei laadita yhtenäisiä tilastoja vaan näitä koskevia tietoja saadaan erillisesti yritysten vuosikertomuksista ja tilinpäätösilmoituksista. Rahoituslaitostilastot kattavat periaatteessa sektorin 2 eli "Rahoituslaitokset".

Rahoituslaitostilastot perustuvat kyseisen rahoituslaitoksen tulos- ja omaisuustaseeseen, jota täydennetään erilaisin lisäerittelyin. Rahoituslaitostilastoja voidaan pitää ensi sijassa sektoritilastoina, joiden avulla kuvataan rahoituslaitosten taloudellista toimintaa näiden omasta näkökulmasta. Rahoitus-

tuslaitostilastoja käytetään rahoitustilinpidon ja vaadetilastojen perustilastoina vain rahoitusliiketoimien ja -varantojen kokonaistason tarkistamista varten. Tarkempi aineisto em. tilastoja varten joudutaan hankkimaan pääasiassa suorien tiedustelujen avulla, koska rahoituslaitostilastoihin ei ole taroituksenmukaista liittää yksityiskohtaisia sektori- ja toimiala- yms. luokituksia. Rahoituslaitostilastojen tulee kuitenkin luokitusten ja käsitteistön osalta olla mahdollisimman pitkälle vertailukelpoisia muiden rahoitustilastojen ja kansantalouden tilinpidon kanssa.

Maamme nykyisten rahoituslaitostilastojen laatua voidaan pitää osittain epätydyttävänä. Tilastoissa nykyisin sovellettavat luokitukset poikkeavat esimerkiksi liitteissä 1 A ja 1 D esitetyistä sektori- ja vaadeluokituksista, jolloin rahoituslaitostilastot eivät tule luokitusten suhteen olemaan vertailukelpoisia rahoitustilinpidon ja vaadetilastojen kanssa. Vakuutusyhtiötilastoa ehkä lukuunottamatta rahoituslaitostilastojen tulostaseista saadaan suhteellisen heikosti selville kansantalouden tilinpidon tulotyyppijako ja panos-tuotostanalyysin edellyttämä kustannusrakenne.

Sektoritilastoina rahoituslaitostilastoja käytetään ennen kaikkea rahoituslaitosten väliseen vertailevaan taseanalyysiin. Tämä edellyttää, että omaisuustase- ja tulostase-erät ovat luokitukseltaan ja sisällöltään eri tilastoissa suhteellisen vertailukelpoisia ja, että tase-erät ovat myös riittävän disaggregoituja erilaisia analyysivaihtoehtoja silmälläpitäen. Rahoituslaitostilastoissa esiintyvät periaatteessa samanlaiset puutteellisuudet myös sektoritarkastelun osalta kuin rahoitustilinpidon, muun kansantalouden tilinpidon ja vaadetilastojen näkökulmastakin. Omaisuus- ja tulostaseen erät eivät ole sisällöltään ja luokitukseltaan riittävän vertailukelpoisia eri rahoituslaitostilastoissa ja tase-erät eivät ole kyllin yksityiskohtaisia erityisesti tulostaseiden

osalta. Nämä puutteet ovat selvimpiä eri pankkitilastojen välillä.

Kaikkien rahoituslaitostilastojen omaisuustaseissa vakuutusyhtiötilastoa lukuunottamatta on havaittavissa suhteellisen suuret ja sisällöltään heterogeeniset "muut varat" ja "muut velat" -erät. Edelleen liikepankkitalastossa kirjattuja ulkomaisia ja kotimaisia ulkomaan rahan määräisiä saatavia ja velkoja ei voida verrata muiden rahoitustilastojen vaadeluokituksiin. Rahoituslaitostilastojen vaadeluokituksessa tulisi pyrkiä soveltamaan liitessä 1 D esitettyä vaateiden perusluokitusta.

Pankkitilastojen tulostaseessa esiintyy verraten suuri "muut tuotot" -erä. Liikepankki- ja kiinnitysluottolaitostilastoissa sekä Postipankkitilastossa arvopapereista saadut korot ja kurssivoitot kirjataan samaan ryhmään. Postipankkitilastossa ei kirjata erikseen korkoja antolainauksesta ja korkoja muista sijoituksista. Edelleen, kaikissa pankkitilastoissa provisiot esitetään korkojen yhteydessä. Vakuutusyhtiötilastoa lukuunottamatta rahoituslaitostilastoissa esitetty tulostaseen kuluerien ryhmittely on myös verraten epäyhtenäinen ja aggregoitu. Palkat, luontoisedut, muut palkkiot yms. työntekijöille kertyvät tulot kirjataan liikepankki- ja kiinnitysluottolaitostilastossa sekä Postipankkitilastossa yhteen.

Rahoituslaitostilastoista erityisesti pankkitilastot edellyttävät uudistamista. Tämän johdosta rahoitustilastojaosto suosittaa perustettavaksi Tilastoneuvoston alaisuuteen pankkitilastojen uudistamisjaoston tai mikäli tämä ei ole mahdollista Tilastokeskuksen avuksi asiantuntijaryhmän, jonka tehtävänä olisi laatia pankkitilastojen uudistamissuunnitelma. Pankkitilastojen uudistuksessa tulee ottaa huomioon rahoitustilinpidon, muun kansantalouden tilinpidon

vaadetilastojen, rahalaitosten tarkastuksen ja julkisen vallan suorittaman valvonnan, taseanalyysin ja tutkimuksen pankkitilastolle asettamat vaatimukset. Pankkitilastojen uudistustyössä tulee olla mukana Tilastokeskuksen, Pankkitarkastusviraston ja rahalaitosten edustajia.

Rahoitustilastojaosto suosittaa edelleen, että Tilastokeskus ryhtyy selvittämään yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja asianomaisten keskusjärjestöjen kanssa ei-yhtiömuotoisten vakuutuslaitosten tilinpäätöstilastojen uudistusta. Rahoitustilastojaosto pitää myös tärkeänä, että Tilastokeskus ryhtyisi laatimaan luotto-osakeyhtiöiden, luottokaupan rahoituslaitosten yms. rahoituslaitosten tilinpäätöstilastoja koordinoitusti muiden rahoitustilastojen kanssa.

IV 32. Yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen tilinpäätöstilastot

Yhteisö- ja yhteisömaisten yritysten sekä yleishyödyllisten yhteisöjen tilinpäätöstilastojen avulla pyritään kuvaamaan rahoitustilinpidon sektoreihin 11, 12 ja 4 sekä osittain myös sektoreihin 31, 32 ja 5 luettavien talousyksiköiden toimintaa. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluvat julkisyhteisöjen rahoittamat ja valvomat yleishyödylliset yhteisöt sekä se osa yrittäjätalouksia, joita tutkitaan eri sektoreiden tilinpäätöstilastojen puitteissa. Yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen tilinpäätöstilastot, joita kutsutaan tasetilastoiksi, laaditaan Tilastokeskuksessa. Tällä hetkellä julkaistaan tasetilastoja seuraavista toimialoista: teollisuus, merenkulku, ahtaus ja huolinta, puhelinliikenne ja asunto-osakeyhtiöt. Näiden toimialojen lisäksi on valmisteilla rakennusalan yritysten, linja-autoliikenteen sekä tukku- ja vähittäiskaupan tasetilastot.

Tasetilastoilla voidaan muiden tilinpäätöstilastojen tavoin katsoa olevan kaksi päätavoitetta; toisaalta ne ovat sektoritilastoja, joiden puitteissa tarkastellaan tietyn elinkeinon toimintaa kokonaisuutena ja toisaalta tasetilastot ovat tärkeä rahoitustilinpidon ja muun kansantalouden tilinpidon perustilasto. Tasetilastot kytkeytyvät kiinteästi rahoitustilastoihin siitä syystä, että niiden pohjalta on mahdollisuus selvittää yritysten taloudellinen tulos ja valaista yritysten rahoitusprosessia sekä sisäisen tulorahoituksen että ulkoisen rahoituksen osalta.¹⁾

Tasetilastot pohjautuvat yritysten ja muiden yhteisöjen tilinpäätösaineistoon, minkä vuoksi tilastot julkaistaan kerran vuodessa. Laajimpien toimialojen tasetilastot - teollisuus, kauppa, rakennusalan yritykset ja asunto-osakeyhtiöt - perustuvat otantaan, minkä johdosta elinkeinotoiminnan kokonaistason selvittämiseksi otantaluvut tulee korottaa nettoliikevaihdon, työllisyyden tms. elinkeinon taloudellista toimintaa kuvaavan tiedon pohjalta. Eri toimialojen kokonaistasoa ei tällä hetkellä pystytä selvittämään tyydyttävästi, koska liikeyritysrekisteri, jonka pohjalta tämä on mahdollista tehdä, sisältää toistaiseksi vain liikevaihtoverovelvolliset yritykset.

Tasetilastoissa esitetään toimialojen tulos- ja omaisuustaseet julkaistuja tilinpäätöksiä yksityiskohtaisemmin, yritysten rahoitussaatavia ja velkoja osoittavia tietoja velallis- ja velkojaryhmittelyn mukaan sekä tietoja aineellisesta käyttöomaisuudesta ja siinä ilmenevistä muutoksista. Julkaisuissa esitetään lisäksi erilaisia suhdelukuanalyysin pohjalta laskettuja kannattavuutta, rahoitusta, maksuvalmiutta, vakavaraisuutta, voitonjakoa yms. toimialojen asemaa ja kehitystä kuvaavia tunnuslukuja.

1) Ks. luku II 3.

Tasetilastojen pohjalta voidaan periaatteessa selvittää kansantalouden tilinpidon edellyttämät yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen tulo- ja tulonkäyttöliiketoimet sekä rahoitustilinpidon mukainen varallisuuden muodostus ja sen rahoitus. Eräiden palveluksiin kuuluvien toimialojen ja yleishyödyllisten yhteisöjen panos-tuotostilinpito on mahdollista laatia vain tasetilastojen avulla. Tasetilastot tarjoavat perusaineistoa lisäksi arvopaperi- ja kuttajaluottotilastoihin.

Maamme tasetilastoissa on tällä hetkellä eräitä puutteellisuuksia, jotka haittaavat yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen sektorikohtaista tase- ja rahoitusanalyysiä sekä muiden rahoitustilastojen laadintaa. Tasetilastojen laadinta-aikataulua tulisi nopeuttaa sekä poistaa tilastojen laadinnassa nykyisin esiintyvät viivästymät. Tasetilastojen peittävyys on tällä hetkellä vielä verraten puutteellinen. Rahoitustilastojaosto suosittelee, että Tilastokeskus ryhtyisi laatimaan palveluselinkeinoja, kuorma-autoliikennettä ja yleishyödyllisiä yhteisöjä koskevia tasetilastoja sekä samassa yhteydessä tarkistaisi jo nykyisin laadittavien tasetilastojen peittävyyttä. Tasetilastoissa sovellettavat sektori- ja vaadeluokitukset eivät kaikilta osin vastaa liitteissä 1 A ja 1 D esitettyjä luokituksia. Esimerkiksi yhteisö- ja yhteisömäisiä yrityksiä ei voida kaikissa tasetilastoissa erottaa yksityisistä elinkeinonharjoittajista samoinkuin elinkeinotoiminnan piiriin luettavaa toimintaa ei pystytä erottamaan yleishyödyllisten yhteisöjen toiminnasta rahoitustilinpidon sektori-luokitusta vastaavasti. Tasetilastoissa ei ole voitu selvittää käyttö- ja vaihtomaisuuden arvostuksia riittävän hyvin erityisesti rahoitustilinpidon ja muun kansantalouden tilinpidon kannalta. Edelleen tasetilastojen pohjalta ei ole toistaiseksi pystytty kirjaamaan yritysten varastojen arvoa ja niiden muutoksia. Rahoitustilastojaosto pitää tärkeänä, että tasetilastoja ryhdytään kehittämään ja että tällöin otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon myös rahoitustilinpidon ja vaadetilastojen tarpeet.

IV 33. Julkisyhteisöjen tilinpäätöstilastot

Julkisyhteisöjen, so. rahoitustilinpidon sektori 3:n, tilinpäätöstietoja julkaistaan keskitetysti valtion tilinpäätöksessä ja sen liitteissä, kuntien finanssitilastossa, Kansaneläkelaitoksen vuosikertomuksessa ja sosiaaliturvarahastoihin luettavien vakuutuslaitosten tilinpäätösmonisteissa. Näistä julkaisuista ainoastaan Tilastokeskuksessa vuosittain laadittavaa kuntien finanssitilastoa voidaan varsinaisesti pitää tilastona. Rahoitustilastojaosto käsittelee kuitenkin tässä yhteydessä myös valtion tilinpäätöstä, koska sen aineistoa käytetään hyväksi varsinaisten rahoitustilastojen laadinnassa.

Valtion ja kuntien käyttämä hallinnollinen kirjanpito poikkeaa huomattavasti rahoituslaitosten ja muiden yritysten käyttämästä liikekirjanpidosta. Hallinnollisessa kirjanpidossa ei esimerkiksi suoriteta menojen jaksottamista eri tilikausille. Pitkävaikutteisten tuotannontekijöiden hankintamenot luetaan toisin sanoen sen tilikauden kuluksi, jolloin meno tapahtuu. Hallinnollisen kirjanpidon tulo- ja menokäsite poikkeaa myös liikekirjanpidon vastaavista käsitteistä. Tuloja ja menoja ovat vain tulo- ja menoarviotileille kirjatut erät. Vaihto-omaisuuden hankintamenot esimerkiksi kirjataan menoiksi vasta käyttövaiheessa, hankintavaiheessa ne esitetään varastotileillä. Hallinnollisessa kirjanpidossa merkitään tuloiksi mm. lainanotto ja julkisyhteisöjen myöntämien lainojen lyhennykset sekä menoiksi vastaavasti lainananto ja julkisen velan takaisinmaksu. Tilikauden aikana hallinnollinen kirjanpito on miltei yksinomaan kassaperusteista, mutta ennen tulo- ja menoarviotilien päättämistä kirjaukset saatetaan vastaamaan suoriteperustetta. Valtiota ja kuntia koskevan tilasto- yms. informaation perustan muodostavat erilaisten aputilien pohjalta laaditut tulojen ja menojen tili, hallinnollinen tasetili sekä näihin liittyvät lisäerittelyt.

Kuntien finanssitilastolla ja määrättyssä mielessä myös valtion tilinpäätöksellä on rahoituslaitos- ja tasetilastojen tavoin kaksi päätavoitetta; se on toisaalta sektoritilasto ja toisaalta se tuottaa perusaineistoa julkista sektoria koskevien tilinpitolaskelmien suorittamiseen. Valtion tilinpäätöstä ja muuta valtion laskentatoimen tuottamaa aineistoa voidaan tällä hetkellä käyttää suhteellisen heikosti rahoitustilinpidon ja vaadetilastojen laadinnassa. Rahoitustilinpidon sektori- ja vaadeluokitukset saadaan valtion tilinpäätöstiedoista nykyisin verraten vajavaisesti. Tämän vuoksi rahoitustilastojaosto suosittaa, että valtion laskentatointa uudistettaessa pyritään ottamaan huomioon myös rahoitustilastojen tarpeet.

Kuntien finanssitilaston osalta rahoitustilastojaosto kiinnittää huomion finanssitilaston julkaisemisessa tällä hetkellä vallitsevaan viivästykseen. Tämä haittaa kuntien taloussuunnittelua ja kantokykyluokituksia sekä rahoitustilinpidon ja muun kansantalouden tilinpidon laadintaa. Edelleen, finanssitilastossa kaupunki- ja maalaiskuntien tilastot tulisi saattaa luokituksiltaan ja sisällöltään keskenään yhdenmukaisiksi. Kuntien finanssitilaston kehittämisessä tulisi ottaa huomioon mahdollisuuksien mukaan rahoitustilastojaoston esittämät sektori-, vaade- yms. luokitukset sekä muut rahoitustilastojen edellyttämät tietotarpeet.

IV 34. Kotitaloustiedustelu

Tilastokeskuksen tekemien kotitaloustiedustelujen avulla pyritään tarkastelemaan kotitalouksien tulonmuodostusta sekä tulonkäyttöä kulutukseen ja säästämiseen. Edellinen kotitaloustiedustelu on suoritettu vuodelta 1966;

seuraava tiedustelu koskee vuotta 1971. Vuoden 1966 kotitaloustiedustelu perustui kaksivaiheeseen ositettuun otantaan (ositettu kuntaotos ja otokseen joutuneiden kuntien asukkaista tulotason mukaan ositettu otos), jonka suuruus lopullisessa julkaisussa oli 4 800 kotitaloutta. Vuoden 1971 kotitaloustiedusteluun sisältyvän vuositiedustelun otoksen on suunniteltu käsittävän 9 000 kotitaloutta, jotka poimitaan yksivaiheisen ositetun otannan mukaan. Ositus tapahtuu kotitalouden koon mukaan ja mikäli mahdollista myös käytettävissä olevan tulon mukaan.

Vuoden 1966 kotitaloustiedustelussa pyrittiin selvittämään myös kotitalouksien rahoitusvaateisiin kohdistunut säästäminen ja vaadeluokitus vastasi suhteellisen hyvin tämän suunnitelman liitteessä 1 D esitettyä vaadeluokitusta. Kotitaloustiedustelut soveltuvat kuitenkin verraten heikosti rahoitustilastojen perustilastoiksi ja niitä tullaan todennäköisesti käyttämään ainoastaan tarkistusmielessä kotitalouksien rahoitusrakenteen selvittämisessä. Käytön vähäisyyteen voidaan esittää useitakin syitä. Ensiksikin, kotitaloustiedustelusta saatavat vaadeomistustiedot ovat suhteellisen epäluotettavia, koska haastateltavat ja tiedonantajat pyrkivät yleensä systemaattisesti ilmoittamaan talletuksensa, arvopaperi- yms. vaadeomistuksensa sekä velkansa todellisia lukuja pienemmäksi. Toiseksi, kotitaloustiedustelut eivät ole riittävän laajoja eikä aina ole mahdollista löytää luotettavia korotuskertoimia kotitaloussektorin liiketoimien kokonaistason selvittämiseksi. Kolmanneksi, kotitaloustiedustelut ovat erittäin kalliita ja suuritöisiä, minkä johdosta tiedustelu suoritetaan Suomessa vain joka viides vuosi. Kotitaloustiedustelun tarjoama aineisto on siten riittämätön esimerkiksi juoksevia vuositilastoja varten. Neljänneksi, kotitaloustiedustelut valmistuvat vasta noin $1\frac{1}{2}$ - 2 vuoden kuluessa tiedusteluvuodesta, jolloin tiedustelujen tuottama aineisto on osittain vanhentunut muita rahoitustilastoja silmälläpitäen.

Vaikka edellä esitettiin useita varauksia kotitaloustiedustelujen käytölle rahoitustilastojen perusaineistona, rahoitustilastojaosto suosittaa, että vuoden 1971 kotitaloustiedustelussa pyritään ottamaan huomioon myös rahoitustilastojen tarpeet. Tiedustelussa tulisi käyttää mahdollisimman pitkälle rahoitustilastoissa sovellettavaa vaateiden perusluokitusta. Kotitaloustiedustelujen otanta olisi laadittava suhteellisesti suuremmaksi ylemmissä tulo- luokissa osake- ja obligaatio-omistuksen selvittämistä silmälläpitäen. Tärkeimpien vaateiden osalta olisi kirjattava myös velallis- ja velkojasektori. Rahoitustilastojaosto suosittaa edelleen, että Tilastokeskus tutkisi mahdollisuuksia kotitaloustiedustelua suppeampien ja lyhyemmin väliajoin laadittavien säästämis tutkimusten suorittamiseen sekä pyrkisi selvittämään, mitä mahdollisuuksia on käyttää kotitalouksien verotusaineistoa rahoitustilastojen perusaineistona.

IV 35. Maksutase

Maksutaseen avulla kuvataan sellaisia kotimaisten talousyksiköiden reaali- ja rahoitusliiketoimia, joissa toisena liiketoimiosapuolena on ulkomainen talousyksikkö (ks. kotimaisen talousyksikön käsite liite 1 A). Maksutase kuvaa siis sektoria 6, so. "ulkomaat". Maksutase on laadittu Suomen Pankin ja Tilastokeskuksen yhteistyönä vuodesta 1947 lähtien.

Maksutase jakautuu vaihtotaseeseen, jossa selvitetään ulkomaiset reaali- liiketoimet, ja pääomataseeseen, jossa kirjataan monetäärisen kullan, ulkomaiden valuuttojen sekä lyhyt- ja pitkäaikaisen pääoman liikkeet. Maksutase sekä rahoitustilinpito ja vaadetilastot kuvaavat ulkomaiden osalta paljolti

samoja ilmiöitä ja perusaineisto näihin tilastoihin saadaan pääosaltaan samoista lähteistä, so. pääomataseen perusaineiston pohjalta. Rahoitustilastojaosto pitää tämän vuoksi tärkeänä, että rahoitustilastot ja maksutase koordinoitane mahdollisimman hyvin keskenään tilastojen sisällön, aineiston keuruun ja tilastojen julkaisemisen suhteen. Tällä hetkellä pääomataseen perusaineiston pohjalta ei pystytä tyydyttävästi selvittämään rahoitustilastojen edellyttämiä tietoja. Esimerkiksi lyhytaikaisen pääoman osalta vaade- ja sektoriluokitukset ovat suhteellisen heikosti selvitettävissä. Eräänä pääomataseen ja rahoitustilastojen vertailukelpoisuutta heikentävänä tekijänä on se ettei pääomataseessa ja sen perusaineistossa ole pystytty kirjaamaan kaikilta osin rahoitusvirtoja vastaavia varantoja.

Kansainvälisessä Valuuttarahastossa suunnitellaan parhaillaan uutta maksutasesuosituksista, joka muuttaa jonkin verran nykyistä maksutasetilastoa. Samassa yhteydessä kuin ryhdytään toteuttamaan suosituksen mukaisia uudistuksia, ehdotetaan otettavaksi huomioon myös rahoitustilastojaoston esittämät luokitukset. sekä selvitettäväksi myös ulkomaiset rahoitusvarannot.

V RAHOITUSTILASTOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMISESTA

Rahoitustilastojaostolla ei ole ollut edellytyksiä rahoitustilastosuosituksen käytännön toteutuksen yksityiskohtaiseen tarkasteluun, vaan jaosto esittää seuraavassa ainoastaan eräitä suunnitelman toteutukseen liittyviä yleisiä näkökohtia ja suosituksia. Rahoitustilastosuunnitelman toteutukseen liittyvät ongelmat kuuluvat Tilastokeskuksen ja tiedonantajien välillä sovittavaksi. Jaosto pitää kuitenkin tärkeänä, että Tilastokeskuksessa ryhdyttäisiin tämän suunnitelman toteutuksen valmisteluun kaikilta osin.

V 1. Toteuttamisaikataulusta

Rahoitustilastosuunnitelman toteuttamisaikatauluun vaikuttavina tärkeimpinä tekijöinä tulee selvittää.

1. Mikä on tilastojen kiireysjärjestys tilastojen käytön kannalta?

Tällöin on otettava huomioon talouspolitiikan harjoittamisen ja muu taloudellisen päätöksenteon ja analyysin edellyttämä tietotarve rahoitustilastojen osalta.

2. Kuinka eri tilastosuositukset voidaan toteuttaa teknisesti?

Monien tilastojen laadinta edellyttää sellaista tietojenkäsittelysysteemiä, jota tiedonantajilla ei toistaiseksi ole käytössä.

3. Edellyttääkö tiettyjen rahoitustilastojen käyttö muiden vastaavalaisten yhteiskuntatilastojen olemassaoloa tai voidaanko rahoitustilastojen käytöstä saatavaa hyötyä lisätä olennaisesti muiden tilastojen avulla?

Seuraavassa pyritään esittämään lyhyesti, kuinka edellä luetellut tekijät vaikuttavat eri tilastoryhmien toteuttamisaikatauluun.

V 11. Rahoitustilinpito

Rahoitustilastojen toteuttamisaikataulua voidaan parhaiten hahmotella rahoitustilinpidon toteuttamisaikataulusta käsin, jota on puolestaan tarkoituksenmukaista selvittää ensi sijassa tilaston käyttötarpeiden määrittelemän tavoiteaikataulun pohjalta. Esimerkiksi tietojenkäsittelyyn liittyvät ongelmat vaikuttavat rahoitustilinpitoon lähinnä välillisesti perustilastojen - vaade- ja tilinpäätöstilastojen - tietojenkäsittelyongelmien kautta. Kotimaisten käyttötarpeiden mukaan rahoitustilinpidon kehittämistä on pidettävä tärkeänä ja ne asettavat rahoitustilinpidolle verraten kiireellisen tavoiteaikataulun. Jo nykyisin esimerkiksi kotimaisessa suhdanneanalyysissä, kasvupolitiikkaan liittyvissä rahoitusselvityksissä ja taloudellisessa tutkimuksessa käytetään rahoitustilinpitoaineistoa siltä osin kuin sitä voidaan tuottaa. Suhdanne- ja kasvupolitiikka sekä taloudellinen tutkimus edellyttää nykyistä parempia rahoitustilinpitotietoja. Tämän vuoksi jaosto pitää tärkeänä, että rahoitustilinpitolaskelmia laaditaan vuosittain jo 1971 lähtien ja että samalla laskelmien luotettavuutta pyritään parantamaan.

YK:n piirissä on tavoitteena siirtyä uuden SNA:n mukaiseen tilinpitojärjestelmään vuoden 1973 aikana siten, että ensimmäinen laskenta koskee vuotta 1971. Jäsenmaiden tulisi näin ollen laatia mainitun aikataulun mukaisesti myös rahoitustilinpitolaskelmat. Alkuvuosina tilinpitojärjestelmää ei tosin edellytetä laadittavan täydellisen suosituksen mukaisesti. Jäsenmaat suorittavat YK:n tilastotoimiston aloitteesta jo tätä ennen koelaskelmia vuosilta 1968 - 1970. Toinen kansainvälinen järjestö O. E. C. D. on kysynyt rahoitustilinpitotietoja jäsenmailtaan vuodesta 1969 lähtien.¹⁾ Näin ollen myös

1) Ks. O. E. C. D. Financial Statistics 1970 I.

kansainvälinen tilastoyhteistyö edellyttää, että pidetään kiinni edellä esitetystä kotimaisesta tavoiteaikataulusta, toisin sanoen rahoitustilinpitolaskelmien laadinta olisi aloitettava maassamme viimeistään vuodesta 1971 lähtien.

On kuitenkin korostettava, että rahoitustilinpidon sisältö riippuu ratkaisevasti siitä, millaista perusaineistoa on mahdollista tuottaa vaade- ja tilinpäätöstilastojen pohjalta. Vaikutussuhde on tietenkin kaksipuolinen; rahoitustilinpidon tavoiteaikataulu heijastuu myös muiden rahoitustilastojen laadinta-aikatauluun.

Vuosia 1971 - 1974 koskevat rahoitustilinpitolaskelmat tulevat todennäköisesti käsittämään ainoastaan tärkeimmät sektorit ja rahoitusvaateet. Luvussa IV 1 ja liitteessä 2 esitetty täydellinen rahoitustilinpitojärjestelmä on todennäköisesti mahdollista laatia vasta 1970-luvun puolivälin jälkeen.

V 12. Vaadetilastot

Vaadetilastojen toteuttamisaikataulua ei seuraavassa tarkastella pelkästään tietojen tarpeen luoman tavoiteaikataulun pohjalta, vaan pyritään myös arvioimaan mahdollisuuksia tietojenkäsittelyn osalta toteuttaa tietty laadinta-aikataulu.

Talletustilastot

Rahoitustilinpidon laadinnan kannalta eräänä kiireellisimpänä vaadetilastouudistuksena on talletusten sektorijaon selvittäminen. Tällä hetkellä ei nimittäin ole mahdollista ryhmitellä yleisön talletuksia rahalaitoksissa talletta-

jaryhmittäin. Selvitettävien tietojen tärkeysjärjestystä voidaan tilastojen käytön kannalta pitää seuraavana:

1. Tallettajien sektorijako
2. Tallettajia koskevat sosiaalistaloudelliset luokitukset
3. Yritysten talletukset toimialoittain
4. Talletukset alueittain konttorin sijaintipaikan mukaan
5. Muut tiedot

Talletustilastojen laadintaan vaikuttavat merkittävästi talletusten kirjauksessa käytettävät tietojenkäsittelymenetelmät. Talletustilien suuri lukumäärä aiheuttaa sen, että talletusten täydellinen selvittäminen manuaalisesti erilaisten tallettajaryhmittelyjen mukaisesti on käytännössä ylivoimainen tehtävä. Esimerkiksi tallettajien täydellinen sosiaalistaloudellinen, toimialoittainen ja osittain myös sektorikohtainen luokittelu edellyttäisi talletustilien koodausta henkilö- ja yhteisötunnuksen mukaan sekä tähän liittyviä tietorekistereitä (ks. luku V 2.). Tallettajien ryhmittelyssä ilmeneviä tietojenkäsittelyvaikeuksia voidaan kuitenkin kiertää käyttämällä tilastojen laadinnassa otantaa. Otannan avulla pystytään selvittämään ainakin karkean luokituksen mukaisesti talletukset sektoreittain, toimialoittain tai muun vastaavan ryhmittelyn puitteissa verraten luotettavasti.

Talletustilastojen laadinta-aikatauluun vaikuttaa merkittävästi myös pankkibilastojen uudistaminen. Tällöin voidaan todennäköisesti kirjata eri tilimuotojen panot ja otot sekä tilien lukumäärät ja suuruudet. Talletustilastojen toteuttamisaikataulua hahmoteltaessa on muistettava, että ainakin alueellisten talletustietojen hyväksikäyttö täydessä laajuudessa vaatii myös muiden aluettaisten tilastojen olemassaoloa.

Rahoitustilastojaosto esittää suosituksena talletustilastojen aikataulusta, että Tilastokeskus suorittaisi vuodelta 1971 kaikkia rahalaitoksia koskevan otantatutkimuksen, jossa pyritään selvittämään tallettajien jakautuma 1-numeroisen sektoriluokituksen mukaisesti (ks. liite 1 A). Tutkimusta suunniteltaessa tulee myös harkita, voidaanko samassa yhteydessä kerätä myös muita talletustietoja. Jaosto ei katso olevan mahdollisuuksia tässä vaiheessa esittää yksityiskohtaisempaa toteuttamisaikataulua, vaan suosittaa, että tarkempi laadinta-aikataulu selvitettäisiin Tilastokeskuksen ja tiedonantajien kesken.

Luottotilastot

Nykyisessä luottokantatilastossa kirjataan rahoituslaitosten ja valtion antamien luottojen kanta toimialoittain. Tämän lisäksi luotonantoa koskevia tietoja on saatavissa mm. rahoituslaitostilastoista. Kummankaan edellä mainitun tilaston pohjalta ei kuitenkaan ole mahdollista selvittää luotonsaajien jakautumaa rahoitustilinpidon sektoriluokituksen mukaisesti minkä vuoksi luotonsaajien sektoriluokituksen selvittäminen on kiireellisin tehtävä luottotilastoissa. Kotimaisen tilastotarpeen tärkeysjärjestys luottotilastojen osalta on seuraava:

1. Luottokantatilaston sektoriluokitus (ml. ulkomaiset luotot) ja toimialaluokituksen tarkistaminen
2. Rahoituslaitosten keskeiset sekä valtion ja rahoituslaitosten väliset luotot
3. Myönnettyjen (uusien) velkakirjalainojen käyttötarkoitus asuntoluottojen osalta
4. Luottojen pituudet, vakuudet ja korkotasot
5. Myönnettyjen lainojen nostot ja kuolelutukset sektoreittain ja toimialoittain
6. Luottokanta alueittain
7. Muut tiedot.

Kansainvälinen tilastoyhteistyö edellyttää luottotilastoilta rahoitustilinpitotietojen lisäksi luottojen korkotietoja, joita OECD:n rahoitustilastoihin on kerätty jo vuodesta 1959 lähtien.

Myös luottotilastojen kehittämisaikatauluun vaikuttavat tietojenkäsittelymenetelmät merkittävästi. Laajoja ristikkäisluokituksia sisältävien taulujen laadinta edellyttää tiedonantajilta luottokannan ja luottovirtojen täydellistä ATK-kirjanpitoa. Tällaisia suosituksessa esitettyjä tauluja ovat esimerkiksi myönnettyjen lainojen nostot ja kuolelutukset sektoreittain ja toimialoittain, korot toimialoittain ja vaateittain sekä velkakirjalainojen kuolelutusvuodet jaettuna toimialaluokituksen mukaan. Tällä hetkellä suunnitellaan parhailaan useissa rahalaitoksissa ja valtiolla luottojen ATK-kirjanpitoon siirtymistä, joka nykyisten suunnitelmien mukaan tapahtunee pääosaltaan vuoteen 1973 mennessä. Tätä ennen ei liene mahdollista selvittää teknisesti ainakaan ATK-kirjanpitoa edellyttäviä tietoja. Luottotilastojen osalta tietojen hankinnassa voidaan kuitenkin soveltaa myös otantatutkimusta.

Rahoitustilastojen ulkopuolisista tilastoista vaikuttaa luottotilastojen aika-
tauluun ehkä merkittävimmin alueellisten tilastojen kehittäminen. Alueellisten luottotilastojen käyttömahdollisuuksia lisää olennaisesti muiden aluetilastojen olemassaolo. Edelleen luottojen käyttötarkoitukseluokitus edellyttää vastaavia luokituksia rakennusinvestointien osalta.

Edellä esitetyn huomioon ottaen rahoitustilastojaosto suosittaa, että vuoden 1971 osalta nykyistä luottokantatilastoa täydennetään siten, että sen pohjalta pystytään selvittämään luotonsaajien sektoriluokitus ja tilastoon lisätään myös ulkomailta saadut luotot. Edelleen jaosto ehdottaa, että luottokanta-

tilaston nykyinen toimialaluokitus koordinoidaan yritysten tasetilastojen toimialaluokituksen kanssa vuoden 1972 osalta liitteessä 1 B esitettyjen periaatteiden mukaisesti. Muiden tietojen osalta ei esitetä yksityiskohtaisempaa toteuttamisaikataulua. Tilastojen uudistuksen tulee tapahtua sivulla 69 esitetyn tärkeysjärjestyksen mukaisesti huomioonottaen tietojenkäsittelyn luomat rajoitukset.

Arvopaperitilastot

Arvopaperitilastot ryhmiteltiin edellä obligaatio-, osake- ja osuus- sekä pörssitilastoihin. Tämän lisäksi kahden ensiksi mainitun tilaston laadintaa tarkasteltiin toisaalta liikkeellelaskijan ja toisaalta arvopapereiden omistajan antamien tietojen pohjalta. Edellisessä tapauksessa tilastot perustuvat Suomen Pankin hoitamaan yksityisten joukkovelkakirjalainojen rekisteriin, Valtiokonttorin hoitamaan valtion obligaatiorekisteriin sekä Tilastokeskuksen ylläpitämään osakeyhtiörekisteriin. Arvopaperiomistusta koskevat tiedot saadaan talousyksiköiden tilinpäätöstilastoista.

Obligaatio-, osake- ja pörssitilastojen laadinta-aikataulua hahmoteltaessa tulee keskeisenä tekijänä olemaan, rahoitustilinpidon luokitusten lisäksi, kansainvälisten rahoitustilastojen edellyttämä tietotarve. Arvopaperitilastojen osalta viimeksi mainittu tietotarve on verraten laaja; OECD:n rahoitustilastoissa esimerkiksi edellytetään sektoritietojen lisäksi obligaatioiden ryhmittelyä markkina-alueittain ja ostajaryhmittäin sekä arvopapereiden tuottoja koskevia tietoja.

Tietojenkäsittelyongelmat eri arvopaperitilastojen kohdalla vaihtelevat suuresti. Obligaatioiden ja muiden joukkovelkakirjalainojen lukumäärä on suh-

teellisen pieni, mistä johtuen kaikki rekistereiden pohjalta kerättävät tilastotiedot on mahdollisuus selvittää verraten helposti. Osakeyhtiötilaston pohjana oleva rekisteri sisältää kaikkiaan yli 40 000 yritystä, joten tilaston täydellinen uudistaminen on verraten suuritöinen tehtävä. Osakeyhtiötilastoa voidaan ryhtyä kehittämään esimerkiksi siten, että rahoitustilastosuunnitelman mukaiset tiedot selvitetään osakepääomien muutostietojen yhteydessä. Osuuskunnista ei toistaiseksi laadita yhtenäisiä tilastoja. Obligaatio- sekä osake- ja osuusomistuksen kirjausongelmat liittyvät taas tilinpäätöstilastojen tietojenkäsittelyongelmiin. Pörssitilastojen laadinnassa ei liene vaikeita tietojenkäsittelyongelmia.

Rahoitustilastojaosto suosittaa, että yksityisten joukkovelkakirjalainojen rekisterin, valtion obligaatiolainojen rekisterin sekä osakeyhtiö ja osuuskuntatilaston uudistuksen suunnitteluun ryhdytään välittömästi. Uudistusten aikataulut tulee kytkeä rahoitustilinpidon ja OECD:n arvopaperitilastojen kehittämisaikatauluihin, toisin sanoen pääosa tiedoista tulisi selvittää vuoden 1971 osalta. Uudistukset esitetään ajoitettavaksi siten, että suosituksen mukaiset tiedot saadaan yksityisten joukkovelkakirjalainojen rekisteristä ensimmäisen kerran vuoden 1971 osalta sekä valtion obligaatiolainojen rekisteristä ja osakeyhtiö- ja osuuskuntarekisteristä täydellisesti vuodesta 1972 lähtien. Pörssitilastojen uudistuksella ei ole välitöntä kiirettä; tilastot suositetaan uudistettaviksi vuoteen 1975 mennessä.

Osamaksu- ja muun luottokaupan rahoitustilastot

Osamaksu- ja muun luottokaupan rahoitustilastoista rahoitustilinpidon edellyttämät tiedot saadaan suhteellisen helposti. Tilastojen keskeisin tehtävä on kuitenkin osamaksu- ja muun luottokaupan säätelyn edellyttämien tietojen

selvittäminen. Tilastossa ei voida katsoa olevan vaikeita tietojenkäsittelyyn liittyviä ongelmia.

Rahoitustilastojaosto suosittaa, että osamaksu- ja muun luottokaupan rahoitustilastojen sisältö tarkistetaan viimeistään vuoden 1972 osalta ja että nykyistä tukku- ja vähittäiskauppatilastoa uudistetaan samanaikaisesti siten, että tilastosta saadaan kirjatuksi kaupan myöntämä ostajan velka kuukausittain jaettuna osamaksu- ja muun luottokaupan yhteydessä syntyneeseen velkaan.

V 13. Tilinpäätöstilastot

Rahoitustilastojaosto ei esitä tilinpäätöstilastoista laadinta-aikataulua, koska jaosto ei käsitellyt luvussa IV 3. yksityiskohtaisesti sitä, miten mainittuja tilastoja tulisi kokonaisuudessaan uudistaa. Rahoitustilastojaosto pitää kuitenkin tärkeänä, että tilinpäätöstilastojen uudistuksissa otettaisiin myös aikataulun osalta huomioon rahoitustilinpidon ja vaadetilastojen edellä hahmotellut aikataulusuositukset.

V 2. Rahoitustilastojen laadintamenetelmiin ja julkaisemiseen liittyviä kysymyksiä

Rahoitustilastosuunnitelma edellyttää eräiltä osin varsin vaativia tietojenkäsittelymenetelmiä. Tästä syystä suunnitelma kytkeytyy tiedontajien ATK-systeemien kehitykseen. Lisäksi tietojen hankinnassa tulisi

entistä laajemmassa määrin pyrkiä soveltamaan otantamenetelmiä. Rahoitustilastojaosto keskusteli laajasti henkilö- ja yhteisötunnuksen käytöstä. Jaostossa todettiin, että tunnuksien ja näihin liittyvien tietorekistereiden avulla on mahdollisuus tuottaa erityisesti talletus- ja luottotilastoja sekä tilastoviranomaisille että tiedonantajille halvemmin kustannuksin. Tunnuksien ja rekistereiden puitteissa on myös mahdollisuus aikaansaada entistä luotettavampia ja yksityiskohtaisempia tilastoja. Tilastojen laadinnan kannalta olisi näin ollen tunnusten ja rekistereiden käyttöä pidettävä suositeltavana. Jaosto katsoo kuitenkin, että erityisesti henkilötunnuksen käyttöön liittyy eräitä yksilön oikeusturvaa sivuavia kysymyksiä, joiden tulee olla selvitettyjä lainsäädännöllisesti ennenkuin voidaan ottaa lopullinen kanta henkilötunnuksen käyttöön rahoitustilastojen laadinnassa. Jaoston näkökannan mukaan liiketunnuksen käyttö kytkeytyy Tilastokeskuksen hoitaman liikeyritysrekisterin kehittämiseen.

Kun rahoitustilastosuunnitelman mukaisia tietoja ryhdytään julkaisemaan, tulee julkaisemisesta sopia kussakin tapauksessa tilastoviranomaisten ja tiedonantajien kesken. Mikäli tiedonantajat esitetään sektori-, toimialayms. luokitusten mukaan, ryhmitelty aineisto voi olla yksityiskohtaisempaa kuin esimerkiksi yksittäisten tiedonantajien tilinpäätöksissä julkaistava informaatio. Rahoitustilastojaosto korostaa kuitenkin, että rahoitustilastojen julkaisemisessa on pidettävä kiinni tiedonantajien liikesalaisuudesta. Mikäli tässä suunnitelmassa esitetyt luokitussuosituksot käytännössä johtavat yksittäisen tiedonantajan liikesalaisuuksien vaarantumiseen, tulee luokituksia muuttaa tarpeen mukaan.

Rahoitustilastojaosto suosittaa, että mikäli tilastojen käytön kannalta on tarkoituksenmukaista, eri rahoitustilastoissa tulee pyrkiä mahdollisimman pitkälle jalostettuun julkaisemuotoon. Rahoitustilastoissa tulisi esittää tarpeen mukaan kausipuhdistettuja aikasarjoja, laatia rahoitusmarkkinoiden kehitystä ja rakennetta kuvaavia indikaattoreita, prosenttisarjoja ja -jakauksia. Edelleen tilastoihin tulisi liittää selvityksiä tilastojen laadintamenetelmistä ja käytöstä. Rahoitustilastojen käytön kannalta on oleellista soveltaa teknisesti joustavaa ja nopeaa julkaisumuotoa. Tällöin ei ole tarkoituksenmukaista julkaista yhtenäistä painettua tilastokirjaa, vaan useita monistettuja ja keskenään koordinoituja julkaisusarjoja, joista tarpeen mukaan voidaan laatia yhteenvetojulkaisuja.